

Utbildningsutskottets betänkande

1983/84: 29

om gymnasieskola i utveckling (prop. 1983/84: 116)

Propositionen

Regeringen har i proposition 1983/84: 116 (utbildningsdepartementet)

dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna att möjligheterna att bedriva studier varvade med annan verksamhet ökas för främst ungdomar inom uppföljningsverksamheten genom system med sådana kurser som motsvarar delar av utbildningar i gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen,

2. godkänna att försöksverksamhet med specialämnena i årskurs 3 av samhällsvetenskaplig och humanistisk linje anordnas,

3. besluta att specialarbete skall införas i årskurs 3 av alla tre- och fyraåriga linjer i gymnasieskolan tidigast läsåret 1986/87 och senast läsåret 1987/88,

4. godkänna i propositionen framfört förslag om satsning på påbyggnadsutbildning av angivna slag,

5. godkänna i propositionen framfört förslag att tim- och kursplaner för regionalt arbetsmarknadsanknuten påbyggnadsutbildning (f. n. högre specialkurser) fr. o. m. budgetåret 1985/86 får fastställas av länskolnämnderna i en landsomfattande försöksverksamhet,

6. godkänna att försöksverksamhet anordnas med olika former för ökat inflytande för elever och ökad föräldramedverkan,

7. besluta att försöksverksamheten med yrkesorienteringsvecka och återkommande praktisk arbetslivsorientering skall avvecklas med början läsåret 1984/85,

8. godkänna i propositionen framfört förslag om försöksverksamhet med praktik på alla linjer och linjeliknande specialkurser i gymnasieskolan,

9. godkänna att regelsystemen för gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen anpassas till varandra i fall där det behövs för att möjliggöra ökat samarbete mellan utbildningsformerna i syfte att utnyttja resurserna bättre,

10. godkänna i propositionen framfört förslag om skyldighet för varje länskolnämnd att ta initiativ till regelbundna samråd om utbudet av utbildning i gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen och arbetsmarknadsutbildningen i länet,

11. godkänna att bidragsdelen till lokalt utvecklingsarbete i statsbidraget till lokal skolutveckling av kommunerna får användas för angivet försöks- och utvecklingsarbete enligt regler som regeringen utformar,

12. till Reformering av gymnasieskolan för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 12 500 000 kr.,

13. till Fortbildning m. m. för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln, i stället för det i proposition 1983/84: 100 bil. 10 angivna beloppet, anvisa ett reservationsanslag av 20 489 000 kr.¹,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om

20. en mjukare övergång från grundskolan till gymnasieskolan,

21. grundkurser och tilläggskurser samt temastudier,

22. individuell studieplanering.

Motionerna

Motioner väckta under allmänna motionstiden

1983/84: 448 av Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att intagningen på höstterminsbetygen undergår en ny utvärdering för att sedan genomgå förändring eller återgång till det gamla intagnings-systemet med intagning på vårterminsbetygen.

1983/84: 652 av Inger Koch (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering av de konsekvenser som hittills uppstått genom de nya intagningsreglerna till gymnasieskolan.

1983/84: 655 av Birgitta Rydle (m) och Ann-Cathrine Haglund (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om försöksverksamhet med särskilda språkgymnasier.

1983/84: 989 av Thorbjörn Fällöin m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen snarast ges i uppdrag att utveckla en förnyad verkstadsskola i enlighet med vad som anförts i motionen.

1983/84: 1259 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

11. att riksdagen beslutar återinföra specialarbetet i gymnasieskolan enligt vad som anförts i motionen,

12. att riksdagen fattar beslut om försöksverksamhet där specialintresse och studier kombineras vid hemortens gymnasieskola enligt motionens riktlinjer.

¹ Momenten 14–19 har behandlats i utbildningsutskottets betänkande 1983/84: 19.

1983/84: 1686 av Sivert Carlsson (c) och Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande behovet av ett nytt intagningssystem till gymnasieskolan baserat på slutlig intagning på vårterminsbetyget i årskurs 9.

1983/84: 1689 av Bertil Fiskesjö (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om bl. a. linjeindelning och linjestruktur inom gymnasieskolan.

1983/84: 1709 av Paul Jansson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om företagsförlagd färdigutbildning för elever med tvåårig gymnasieutbildning.

1983/84: 2016 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

13. att riksdagen beslutar om en återgång till intagning i gymnasieskolan på vårterminsbetyget i årskurs nio,

18. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att förbättra möjligheterna för olika begåvnings typer att utveckla sina anlag.

1983/84: 2287 av Lars G. Ahlström (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att ändra intagningsreglerna till vissa högre specialkurser så att det förutom kravet på tvåårig grundutbildning även skall fordras minst ett års yrkespraktik i utbildningsyrket.

1983/84: 2297 av Lars Ernestam (fp) och Olle Grahn (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändrat betygs- och intagningssystem och möjligheter till komplettering av betyg.

1983/84: 2298 av Ann-Cathrine Haglund (m) och Elisabeth Fleetwood (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering och revidering av såväl grundskolans som gymnasiets språkprogram i syfte att förstärka språkens ställning.

1983/84: 2303 av Sture Korpås (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att skolöverstyrelsen får i uppdrag att utarbeta förslag till försöksverksamhet med särskilda språkgymnasier i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen.

Motioner väckta med anledning av proposition 1983/84: 116

1983/84: 2738 av Lars Hjertén (m) vari yrkas att riksdagen beslutar komplettera förslaget om skyldighet för varje länsskolnämnd att ta initiativ till regelbundna samråd om utbudet av utbildning att omfatta även folkhögskolan vid sidan av övriga utbildningsanordnare.

1983/84: 2739 av Kerstin Göthberg m. fl. (c) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anföras rörande behovet av att klargöra vilka beslut som kan fattas på olika nivåer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anföras rörande decentralisering som fortsatt grund för reformarbetet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anföras rörande utnyttjande av både gymnasieskolans och uppföljningsansvarets resurser,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anföras rörande uppdrag till skolöverstyrelsen att pröva möjligheterna till en omfördelning för att nå jämnare arbetsfördelning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anföras rörande uppdrag till skolöverstyrelsen att göra en översyn av gymnasieskolans språkprogram,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anföras rörande praktikens omfattning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anföras rörande yrkesinriktad utbildning,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anföras rörande samarbete mellan olika utbildningsanordnare.

1983/84: 2740 av Jörgen Ullenhag m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av alternativ försöksverksamhet, fristående utvärdering samt rapporter till riksdagen,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om alternativ försöksverksamhet enligt de system som provas i USA, Norge och Västtyskland,

3. att riksdagen beslutar att avvisa regeringens förslag till uppdrag att studera förutsättningarna för gemensam start,

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om villkoren för att bedriva försöksverksamhet med praktik samt att det som alternativ till praktik skall arrangeras försöksverksamhet med fördjupningsstudier,

5. att riksdagen beslutar att begära att regeringen uppdrar åt skolöverstyrelsen att påbörja försöksverksamhet där specialintresse och studier kombineras vid hemortens gymnasieskola enligt motionens riktlinjer,

6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående vikten av att varje elev ges möjlighet och resurser att utvecklas utifrån sina förutsättningar,

7. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att tillträdesutredningen får tilläggsdirektiv att utarbeta nya tillträdes- och

antagningsregler till högskolan som innebär att det för allmän behörighet till längre högskoleutbildningar skall krävas treårig gymnasiekompetens och minst betyget 3 i de aktuella karaktärsämnen på högskolan samt att ett system för viktning av betyg skall införas,

8. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs angående en höjning av direktantagningen till högskolan till 50 % fr. o. m. vårterminen 1985,

9. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av humaniora i all gymnasieutbildning.

1983/84: 2741 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen med hänvisning till vad som anförs i motionen beslutar avslå proposition 1983/84: 116 och hemställer hos regeringen om nytt förslag till reformering av gymnasieskolan.

1983/84: 2742 av Martin Olsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att uttala sig för att en gemensam start i gymnasieskolan inte skall genomföras eller eftersträvas,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om

- a) praktikens inriktning och omfattning,
- b) specialundervisning i gymnasieskolan,
- c) att betygssystem och behörighetsregler skall stimulera till goda kunskaper och motverka spekulativa linjeval,
- d) att försöksverksamheten skall analyseras och utvärderas förutsättningslöst.

1983/84: 2743 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen beslutar att med avslag på den i propositionen anförda inriktningen av reformarbetet som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av den framtida gymnasieskolan,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av försöksverksamhet på gymnasieskolans område och riksdagens roll i detta sammanhang,

3. att riksdagen beslutar att avvisa regeringens förslag till uppdrag resp. försöksverksamhet med gemensam start och praktik på alla gymnasieskolans linjer och linjeliknande specialkurser,

4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till lärlingsutbildning i enlighet med vad som i motionen anförts,

5. att riksdagen beslutar att i avvaktan på tillträdesutredningens förslag höja direktintaget till högskolan till 50 % fr. o. m. antagningen inför vårterminen 1985,

6. att riksdagen beslutar att godkänna vad som i motionen anförts om ökade möjligheter till intresseval,

7. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till kursrelaterat betygssystem i enlighet med vad som i motionen anförts,

8. att riksdagen beslutar att intagning till gymnasieskolan på vårterminsbetyget i årskurs nio skall återinföras fr. o. m. läsåret 1984/85,

9. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om en mjukare övergång från grundskolan till gymnasieskolan,

10. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att övriga antagningsgrunder till gymnasieskolan än faktiskt redovisade kunskaper skall avskaffas.

1983/84: 2744 av Rune Rydén m. fl. (m, s, c, fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att gymnasieskolans humanistiska linje, i analogi med benämningarna samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig linje, skall benämnas språkvetenskaplig linje,

1983/84: 2745 av Per Unckel m. fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om mjukare övergång till gymnasieskolan och översyn av den praktiska arbetslivsorienteringen,

2. att riksdagen beslutar att med anledning av regeringens förslag angående varvad utbildning som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om yrkesintroduktion och lärlingsutbildning,

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om tilläggskursernas meritvärde,

4. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag angående temastudier,

5. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära preciserade förslag angående specialämnena i enlighet med vad som i motionen anförts,

6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjlighet till betygskomplettering,

7. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag om klassföreståndarskapet,

8. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om innebörden av ett ökat föräldrainflytande,

9. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag om föreningsmedverkan.

Motion väckt med anledning av proposition 1983/84: 107

1983/84: 2615 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1 a) att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anfördes rörande sambandet mellan gymnasieskolan och den högre utbildningen.

Utskottet

Utgångspunkter för ett reformarbete, utvärdering av försöksverksamheten, riksdagens roll

Regeringen hemställer i proposition 1983/84:116 att riksdagen nu fattar de beslut som krävs för att ett reformarbete avseende gymnasieskolan skall kunna inledas hösten 1984. Med gymnasieutredningens (U 1976:10) huvudbetänkande (SOU 1981:96) En reformerad gymnasieskola som underlag anger föredragande statsrådet riktlinjer för en reformering av gymnasieskolan.

Mot bakgrund av de reformer på grundskolans och högskolans område som har skett under de två senaste årtiondena krävs enligt föredragande statsrådet en förnyelse av gymnasieskolan. Statsrådet framhåller behovet av att utbildningssystemet kan erbjuda meningsfulla utbildningsalternativ för alla ungdomar som lämnar grundskolan. Gymnasieskolans innehåll, organisation och arbetssätt måste därför anpassas till alla ungdomars behov. Detta ökar kraven på en mjukare övergång från grundskola till gymnasieskola. Även om gymnasieskolans olika studievägar även i framtiden kommer att ha en klar profilering, de teoretiska mot fortsatta studier och de yrkesinriktade mot arbetslivet, krävs enligt föredragande statsrådet sådana förändringar att gymnasieskolan inte längre enbart förbereder för antingen högskola eller yrkesliv. Den måste ge mera av både yrkes- och studieförberedelse åt alla.

Föredragande statsrådet pekar på de snabba omställningar som kan förutses inom näringslivet och samhället i övrigt och erinrar om användningen av allt mer avancerad teknologi. Ekonomiska, tekniska, sociala och organisatoriska förändringar, vilka pågår i samhället, leder ständigt till behov av förnyade kunskaper hos medborgarna. Den enskilde, framhålls det, måste vara inriktad mot att återkomma till utbildning. Gymnasieskolan, högskolan och vuxenutbildningen måste mot bakgrund härav ses i ett helhetsperspektiv, och möjligheterna till samverkan mellan olika utbildningsformer bör förbättras. Enligt föredragande statsrådet bör gymnasieskolan vara den naturliga grunden för ett utbildningssystem som bygger på principen återkommande utbildning.

En gymnasieskola som skall kunna ta emot alla som slutar grundskolan måste enligt propositionen också erbjuda en inre arbetsmiljö som svarar mot alla ungdomars behov. Dessa måste därför få större möjligheter att påverka sin arbetssituation och ges ett ökat inflytande på skolarbetets uppläggning och genomförande.

Med utgångspunkt i vad föredragande statsrådet har angivit om riktlinjer för en successiv förändring av gymnasieskolan föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna att försöksverksamhet får anordnas på ett antal i proposition 1983/84:116 angivna områden.

Riksdagen bereds också tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om utvecklingsarbete på vissa angivna områden, ett arbete som senare kan föranleda förslag till beslut av riksdagen.

Utskottet tar i det följande upp till behandling vart för sig de av regeringen framlagda förslagen.

Föredragande statsrådet anför att försöksverksamheten i princip bör genomföras under en femårsperiod med början läsåret 1984/85. I försöksverksamhet och utvecklingsarbete skall såväl pedagogiska som ekonomiska konsekvenser klarläggas för att skapa underlag för kommande ställningstaganden. När efter försöksperiodens slut underlag finns för ställningstagande i fråga om mera betydande förändringar i hittillsvarande regelsystem, avser föredragande statsrådet återkomma med förslag till regeringen som kan föreläggas riksdagen.

I motion 1983/84: 2741 föreslås att riksdagen avslår proposition 1983/84: 116. I motionen redovisas utförligt motionärernas allmänna syn på utbildningsfrågorna. Motionärerna slår fast att alla rätt till bildning och uppfostran. Men denna får inte omvandlas till ett tvång att gå i en skola som uppfattas såsom meningslös, tråkig och avskild från livet i övrigt. Motionärerna vill inte acceptera att människor förvägras rätten till arbete. Att erbjuda utbildning i stället för arbete kan aldrig vara annat än en kortsiktig lösning. Förening av teori och praktik utgör en grundläggande tanke i motionärernas uppfattning om hur kunskaper och vetande vidgas. Regeringens förslag till försöksverksamhet anses i motionen riskera studiernas likvärdighet i landet, och motionärerna befarar att regeringen helt överlåter på tjänstemän att experimentera med gymnasieskolan. Det mesta av förslagen i propositionen är enligt motionärerna oklart. Med hänvisning till det som anförs i motionen bör riksdagen enligt motionärerna hos regeringen hemställa om nytt förslag till reformering av gymnasieskolan.

I motion 1983/84: 2743 (yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del) avvisas vad föredragande statsrådet har anfört om inriktningen av reformarbetet. Motionärerna anger vad de menar vara i väsentliga avseenden andra utgångspunkter än regeringens. Kunskapsförmedlingen skall på alla skolans stadier sättas före alla andra uppgifter. Det slås fast att gymnasieskolan är en del av det frivilliga skolväsendet. Dess undervisning skall vara klart inriktad mot yrkesverksamhet, fortsatt yrkesutbildning eller fortsatta studier. De studieförberedande linjerna måste bättre än f. n. ge den nödvändiga grunden för vidare studier. De yrkesinriktade linjerna måste närmas till arbetslivet för att därigenom kunna ge eleverna relevanta kunskaper och färdigheter. Motionärerna reagerar mot vad de uppfattar som en strävan av regeringen att skapa en mer sammanhållen skola. En skola utan "känslighet för olika begåvnings typer" klarar inte kraven på kvalitet. Skolan bör enligt motionärerna vara mer differentierad och målinriktad. Motionärerna instämmer i en reformstrategi som innebär förändringar vilka baseras på försöks- och utvecklingsverksamhet, men menar att för-

söksverksamheten inte bör få en större omfattning än att ordnade förhållanden inom gymnasieskolan kan garanteras under försöksverksamheten. Program för försöksverksamhet och utvecklingsarbete bör vidare inte vara en fråga mellan regeringen och skolöverstyrelsen (SÖ). Ett konkret sådant program utifrån de riktlinjer som anges i motionen bör föreläggas riksdagen. Resultaten av försöken bör kontinuerligt avrapporteras till riksdagen.

Som villkor för att den av regeringen föreslagna försöksverksamheten skall få genomföras anges i motion 1983/84: 2740 (yrkande 1) att bestämda ramar sätts för verksamheten. För att utvärderingen skall bli meningsfull och kunna utgöra underlag för beslut sedermera bör flera alternativa lösningar prövas. En korrekt och kompetent utvärdering av försöksverksamheten är nödvändig för att försöksverksamheten skall tjäna sitt syfte, framhåller motionärerna. Därför vore det lämpligt att utvärderingen utfördes av någon fristående grupp, t. ex. av de pedagogiska universitetsinstitutionerna och företrädare för arbetsmarknaden. Motionärerna förutsätter att regeringen regelbundet återkommer till riksdagen och rapporterar om försöksverksamhetens resultat. I motionen (yrkande 2) förordas vidare att modeller för undervisningens organisation och erfarenheter från utlandet prövas även i vårt land. Motionärerna anger vissa verksamheter i USA, Norge och Västtyskland som intressanta i sammanhanget.

I motion 1983/84: 2739 ansluter sig motionärerna till den i proposition 1983/84: 116 angivna reformstrategin. De program för försöksverksamhet och utvecklingsarbete som SÖ förutsätts få i uppdrag att utarbeta i samarbete med länskolnämnder och kommuner bör snarast komma till stånd. Det bör därvid emellertid klargöras vilka beslut som kan fattas på de olika nivåerna (skolenhet, kommun, länskolnämnd och SÖ). Vad motionärerna har anfört härom bör enligt motionens yrkande i riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Vidare måste enligt motionen den strävan till decentralisering som kommit till uttryck i de senaste årens skolpolitiska beslut ligga till grund för reformarbetet (yrkande 2).

I motion 1983/84: 2742 (yrkande 2 d) slutligen betonas att försöksverksamheten verkligen skall vara försöksverksamhet. Resultaten skall analyseras och utvärderas, och det skall härvid inte föreligga bindningar till gymnasieutredningens förslag till reformering av gymnasieskolan.

Utskottet behandlar först frågan om utgångspunkter för en successiv förändring av gymnasieskolan och riktlinjer för försöksverksamheten.

Utskottet vill i likhet med föredragande statsrådet peka på den situation som råder avseende ungdomarnas möjligheter till sysselsättning efter det att de har genomgått grundskolan. Arbetsmarknaden för ungdomar med enbart grundskola har numera i stort sett upphört att existera. Det är mot bakgrund härav realistiskt att utgå från att praktiskt taget alla förutsätter med utbildning efter avslutad grundskola. Emellertid skall fortsatt utbildning efter grundskolan inte betraktas som nödvändig enbart utifrån den förutsättningen. Lika väsentligt är det krav på utbildning som arbetslivet

generellt numera ställer på alla individer. Utskottet hänvisar i detta hänseende till vad i proposition 1983/84: 116 anförs om de djupgående förändringar i såväl näringsliv som det övriga samhället som nu äger rum och som förutsätts ske även framdeles. Utskottet ansluter sig härmed till vad föredragande statsrådet har anfört såvitt avser ambitionen att bereda alla ungdomar en meningsfull fortsatt utbildning efter grundskolan. Detta innebär ingen förändring i att gymnasieskolan är en frivillig skolform.

Det förhållandet att alla ungdomar bör kunna beredas plats i gymnasieskolan medför krav på vissa förändringar i skolan, både såvitt avser undervisningens organisation och arbetsformerna. Utskottet har inget att erinra mot även detta som en utgångspunkt för reformarbetet.

Utskottet instämmer med föredragande statsrådet i att utbildningsväsendet bör vara uppbyggt så att möjligheterna till återkommande utbildning underlättas. Det bör vara naturligt och inte förenat med svårigheter till följd av skolans organisation att människor kan återkomma till studier för att fördjupa sina kunskaper eller för att kunna ändra inriktning på sin verksamhet.

Beträffande de farhågor som framförs i motionerna avseende riskerna för att de för hela landet likvärdiga utbildningarna i gymnasieskolan äventyras genom den föreslagna försöksverksamheten och att ordnade förhållanden i gymnasieskolan inte kan garanteras, vill utskottet för sin del anföra följande. Försöksverksamheten får självfallet inte bli av sådan karaktär att likvärdigheten i utbildningarna i landet riskeras. Det ankommer på regeringen att noga följa verksamheten i nu berört hänseende. Utskottet utgår från att regeringen i sina beslut om medgivande av försöksverksamhet även anger de restriktioner som bedöms påkallade.

Utskottet, som i det följande återkommer till de konkreta förslag på en rad skilda områden som regeringen lagt fram genom proposition 1983/84: 116, föreslår att riksdagen med hänvisning till vad utskottet har anfört i fråga om utgångspunkter för ett reformarbete på gymnasieskolans område avslår motionerna 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2743 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del.

Beträffande vissa riktlinjer för försöksverksamheten vill utskottet med anledning av berörda motioner anföra följande.

När det gäller det i motion 1983/84: 2740 framförda kravet på alternativ försöksverksamhet finner inte utskottet att regeringens förslag i proposition 1983/84: 116 skall uppfattas som en i detalj uttömmande redovisning av tänkbara försöksprojekt. Utskottet utgår från att syftet med försöksverksamheten medger att även alternativ till det som anges i propositionen kan komma att prövas. Erfarenheter från utlandet bör naturligtvis tas till vara i den mån de anses ligga i linje med försöksverksamhetens syfte.

Utskottet anser i likhet med motionärerna i motion 1983/84: 2739 att det bör göras klart på vilka myndighetsnivåer olika beslut rörande försöks-

verksamheten skall fattas. Utskottet förutsätter att detta sker i samband med att regeringen tar ställning till vilka bemyndiganden som behövs för genomförandet av verksamheten. I fråga om decentralisering som grund för reformarbetet erinrar utskottet om riksdagens beslut om den statliga skoladministrationen (prop. 1980/81:107, UbU 1980/81:38, rskr 1980/81:395). De decentraliserings- och förenklingssträvanden som i dag gäller för den reguljära verksamheten i gymnasieskolan bör även gälla den aktuella försöksverksamheten.

Med hänvisning till vad utskottet ovan har anfört om vissa riktlinjer för försöksverksamheten anser utskottet att syftet med motionerna 1983/84:2739 yrkandena 1 och 2 och 1983/84:2740 yrkande 1 i denna del samt yrkande 2 är tillgodosett. Utskottet avstyrker härmed yrkandena.

I fråga om utvärdering av försöksverksamheten vill utskottet framhålla följande.

Föredragande statsrådet har i propositionen (s. 4) angivit innebörden i ordet försöksverksamhet i nu förevarande sammanhang. Därmed menas "sådan verksamhet som är avsedd att belysa principförslag för att ge konkretion och ett förbättrat underlag för ett slutligt ställningstagande". Av vad utskottet har redovisat i det föregående framgår vidare att försöksverksamheten och det därtill knutna utvecklingsarbetet enligt föredragande statsrådet skall klarlägga såväl pedagogiska som ekonomiska konsekvenser i syfte att skapa ytterligare underlag för kommande ställningstaganden. Med hänvisning till vad statsrådet har anfört i frågan utgår utskottet från att försöksverksamheten kommer att bli föremål för en noggrann och allsidig utvärdering. Utskottet ser det som en fördel att även utomstående expertis kan utnyttjas vid analys av försöksverksamheten. Utskottet utgår från att detta sker utan att riksdagen särskilt uttalar sig om formerna för utvärderingen. Utskottet anser beträffande utvärdering av försöksverksamheten att motionerna 1983/84:2740 yrkande 1 i denna del och 1983/84:2742 yrkande 2 d är tillgodosedda, varför de bör avslås av riksdagen.

Vad gäller försöksverksamhet som syftar till mera betydande förändringar i det nuvarande regelsystemet för gymnasieskolan avser föredragande statsrådet återkomma till regeringen med förslag om slutliga ställningstaganden till förändringar, när försöken gett underlag för detta. Sådana förslag kommer att läggas fram för riksdagen (prop. s. 66). Utskottet utgår från att riksdagen vid beslut om slutgiltiga förändringar får tillgång till erforderligt underlag för sina ställningstaganden.

Utskottet anser beträffande riksdagens roll i reformarbetet att syftet med motionerna 1983/84:2740 yrkande 1 i denna del och 1983/84:2743 yrkande 2 i denna del är tillgodosett med vad utskottet har anfört. De bör med hänvisning härtill avslås av riksdagen.

Mjukare övergång från grundskolan till gymnasieskolan

Under avsnittet En mjukare övergång (prop. s. 17–24) behandlar föredragande statsrådet den nuvarande ordningen med *intagning i gymnasieskolan på höstterminens betyg i årskurs 9* i grundskolan. Statsrådet är medvetet om att intagningen på höstterminsbetyget har skapat problem på många grundskolor. Förslaget i budgetpropositionen 1984 att prioritera sökande under 18 år vid intagning till gymnasieskolan bör leda till att fler från denna grupp får sina förstahandsval tillgodosedda. Enligt SÖ:s bedömning beror många av problemen på att reformen genomförts utan tillräcklig förberedelse på lokal nivå. Detta ger enligt propositionen anledning att anta att problemen är av övergående natur. Föredragande statsrådet vill mot denna bakgrund avvakta den fortsatta utvecklingen. Den får visa hur allvarliga problemen är och vilka åtgärder som kan behöva vidtas.

Med hänvisning till vad motionärerna har anfört om problem avseende arbetssituationen för elever och lärare i årskurs 9 begärs i motionerna 1983/84: 1686, 1983/84: 2016 (yrkande 13) och 1983/84: 2743 (yrkande 8) en återgång till den tidigare ordningen med slutlig intagning till gymnasieskolan på vårterminsbetyget i årskurs 9. Med likartad motivering hemställs i motion 1983/84: 448 att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering av den nuvarande ordningen i syfte att låta denna genomgå en förändring eller besluta om en återgång till den förutvarande ordningen. I motion 1983/84: 652 slutligen begärs en utvärdering av de konsekvenser som hittills uppstått genom de nuvarande intagningsreglerna.

Utskottet har inhämtat att SÖ uppmärksammet följer situationen i vad avser systemet med intagning i gymnasieskolan på höstterminsbetyget i årskurs 9. F. n. pågår en brett upplagd utvärdering av verksamheten. SÖ räknar med att en sammanställning av olika enkäter i frågan och en redovisning från konferenser m. m. skall ske i så god tid att en rapport från SÖ om utvärderingens resultat bör kunna föreligga under hösten 1984. Med hänvisning härtill och till vad i propositionen har anförts i ärendet bör riksdagen inte vidta någon särskild åtgärd med anledning av motionerna 1983/84: 448, 1983/84: 652, 1983/84: 1686, 1983/84: 2016 yrkande 13 och 1983/84: 2743 yrkande 8. Utskottet föreslår att riksdagen med avslag på motionerna utan erinran lägger till handlingarna vad i proposition 1983/84: 116 har anförts om intagning i gymnasieskolan på höstterminsbetyget i årskurs 9 i grundskolan.

Föredragande statsrådet erinrar om att gymnasieutredningen enligt direktiven skulle pröva en organisation som innebär att man "utgår från en gemensam bas med inriktning mot ett brett yrkesområde i vilken vissa linjer och specialkurser, såväl teoretiska som mer utpräglat yrkesinriktade, skulle kunna sammanföras i gemensamma studiegångar" (dir. 1976: 61). Utredningen har lämnat ett konkret exempel på hur en *gemensam start*

skulle kunna utformas. Utredningens förslag till organisation innebär att studiestarten i gymnasieskolan för huvuddelen av eleverna skall ske i något av tre utbildningsområden, ett ekonomiskt, ett socialt eller ett tekniskt. Det sistnämnda skall vara uppdelat i fyra block med olika inriktningar. Föredragande statsrådet, som dels erinrar om remissinstansernas reaktion på den av utredningen presenterade modellen (jfr sammanställningen av remissyttrandena i frågan, prop. s. 121–124), dels hänvisar till viss pågående försöksverksamhet, menar att vägarna att nå syftena med den gemensamma starten måste övervägas och analyseras ytterligare. Mot bakgrund härav ämnar statsrådet föreslå regeringen att ge SÖ i uppdrag att ytterligare analysera och belysa vilka olika möjligheter som kan finnas att inom nuvarande kostnadsramar uppnå syftena med en gemensam start. I propositionen framläggs således inget förslag om gemensam start.

I motionerna 1983/84: 2740 (yrkande 3) och 1983/84: 2743 (yrkande 3 i denna del) avvisas tanken på ett uppdrag till SÖ att studera förutsättningarna för en gemensam start i gymnasieskolan. Flertalet av eleverna är enligt motionärerna inriktade på att få börja på en bestämd linje, teoretisk eller praktisk. Syftet med utredningens förslag, att underlätta gymnasiestarten för de elever som är tveksamma om sitt val mellan teoretisk eller yrkesinriktad utbildning, får inte innebära att alla elever skall tvingas dröja med sitt personliga val av studieväg. Ett godkännande av riksdagen av vad föredragande statsrådet har anfört om en mjukare övergång från grundskolan till gymnasieskolan torde enligt motion 1983/84: 2742 komma att tolkas så att riksdagen har tillstyrkt att arbetet skall inriktas mot en gemensam start. Det är därför nödvändigt att riksdagen nu uttalar sig för att en gemensam start i gymnasieskolan inte skall genomföras eller eftersträvas (yrkande 1).

Utskottet erinrar om att gymnasieutredningens förslag bl. a. innebar en utökning av den schemabundna arbetstiden i skolan och att det var förenat med införande av ett treterminssystem. Utskottet konstaterar i likhet med föredragande statsrådet att en rad frågor kring utredningens förslag kvarstår att närmare utreda, bl. a. frågan om kostnaderna. Utskottet anser i likhet med föredragande statsrådet att olika möjligheter att uppnå syftena med den gemensamma starten bör närmare utredas. Det finns således enligt utskottets mening inte nu underlag för att ta ställning till frågan om en gemensam start. Riksdagen bör lämna utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om en mjukare övergång till gymnasieskolan i denna del. Utskottet anser därmed att det inte är påkallat med ett riksdagsuttalande av den innebörd som anges i motionsyrkandena. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 1983/84: 2740 yrkande 3, 1983/84: 2742 yrkande 1 och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del.

Grundskolans läroplan (Lgr 80) erbjuder enligt föredragande statsrådets mening vissa möjligheter att göra övergången till gymnasiala studier mjukare. Statsrådet hänvisar härvid framför allt till hur temastudierna, tillvals-

systemet och den praktiska arbetslivsorienteringen (praon) kan anknytas till elevernas val och framtidsplaner. Hon anser mot bakgrund härav att försöksverksamhet och utvecklingsarbete bör påbörjas för att åstadkomma en mjukare övergång genom att utnyttja de möjligheter som Lgr 80 ger.

Föredragande statsrådet tar också upp frågan om möjligheterna i vissa fall till organisatoriska förändringar under inledningsskedet av gymnasiestudierna. Hon erinrar härvid om vad gymnasieutredningen har anfört om att kunna erbjuda elever med särskilda problem utbildning i olika studietakt samt att erbjuda utbildning varvad med inslag av praktik eller arbete. Vidare erinras om att samhället nu har tagit på sig ansvaret att erbjuda alla ungdomar som inte har stadigvarande arbete utbildning eller annan meningsfull verksamhet. För dem som inte kan tänka sig gymnasieskolutbildning direkt efter grundskolan och som därför omfattas av kommunernas uppföljningsansvar bör, menar statsrådet, under ett inledningsskede utbildning kunna erbjudas i form av *varvad utbildning*. Denna bör i första hand gälla gymnasieskolans tvååriga linjer och specialkurser av motsvarande längd. Av det som anförs i propositionen framgår att försöksverksamhet pågår som har initierats av gymnasieutredningen liksom lokalt initierat utvecklingsarbete. Föredragande statsrådet ämnar föreslå regeringen att uppdra åt SÖ att följa denna verksamhet och löpande inkomma med förslag till sådana förändringar i regelsystemet som möjliggör att varvad utbildning i olika former främjas för den aktuella ungdomsgruppen.

I motion 1983/84: 2743 (yrkande 9) efterlyses andra åtgärder än de som föredragande statsrådet har föreslagit för att förbereda eleverna för gymnasieskolan. Vid intagning till gymnasieskolan bör som tillträdesvillkor gälla att godkänt resultat i grundskolan har uppnåtts inom för resp. linje väsentliga ämnen. Andra krav än sådana som avser kunskaper i bredd och djup bör inte ställas upp för tillträde till gymnasieskolan (yrkande 10). I motion 1983/84: 2745 (yrkande 1) förordas en sådan differentiering av högstadiet som verkar i gymnasieförberedande riktning. Vidare bör enligt motionärerna en översyn av praons utformning göras för att uppnå bästa möjliga resursutnyttjande. I samma motion (yrkande 2) föreslås att man i försöksverksamheten med varvad utbildning utnyttjar erfarenheterna från den tidigare yrkesintroduktionen. Vidare erinrar motionärerna om lärlingsutbildningen som en utbildningsform lämplig för att hos berörda elever öka motivationen för fortsatt utbildning. Motionärerna är inte främmande för tanken att en förlängd lärlingsutbildning skall kunna inledas redan efter årskurs åtta. Vad föredragande statsrådet har anfört om varvad utbildning tillstyrks i motion 1983/84: 2739. Motionärerna vill emellertid för klarhetens skull att riksdagen uttalar sig för att verksamheten skall ske med hjälp av de samlade resurser som står till förfogande för såväl den reguljära gymnasieskolan som den kommunala uppföljningsverksamheten (yrkande 3). I motion 1983/84: 2742 (yrkande 2 b) slutligen anförs att det är av stor betydelse att specialundervisning i exempelvis läs- och studieteknik kan

ges i gymnasieskolan, för att alla elever skall ha möjlighet att med framgång och intresse gå igenom gymnasieskolan.

Utskottet tar först ställning till de motionsledes framförda förslagen om andra åtgärder inom grundskolan än de som föredragande statsrådet har angivit i syfte att underlätta övergången till gymnasieskolan för vissa elever.

Utskottet finner att de förslag som i motionerna 1983/84: 2743 och 1983/84: 2745 i nu berört avseende har framförts är mycket långtgående och inte är möjliga att tillgodose med mindre än att riksdagens beslut om ny läroplan för grundskolan frångås. Utskottet erinrar om att detta beslut fattades våren 1979 (prop. 1978/79: 180, UbU 1978/79: 45, rskr 1978/79: 422) och att den nya läroplanen, Lgr 80, i sin helhet genomfördes läsåret 1982/83. Utskottet är inte berett att biträda sådana förslag om åtgärder vilka förordas av motionärerna, varför motionerna 1983/84: 2743 yrkandena 9 och 10 och 1983/84: 2745 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del avstyrks. Riksdagen föreslås därmed utan erinran lägga till handlingarna vad föredragande statsrådet har anfört om vissa åtgärder inom grundskolan i syfte att åstadkomma en mjukare övergång till gymnasieskolan för vissa elever.

Utskottet ansluter sig till vad i propositionen har anförts om möjligheterna för vissa elever till varvad utbildning i olika former. Självfallet bör därvid tillgängliga resurser, vare sig de utgår ur statsbudgetens gymnasieskolanslag eller det särskilda anslaget för bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år, användas på ett för ändamålet lämpligt sätt. Utskottet utgår vidare från att i den mån det föreligger erfarenheter från den tidigare verksamheten med yrkesintroduktion som är användbara för de i förevarande sammanhang aktuella syftena dessa tas till vara. I vad gäller det motionsledes framförda förslaget om specialundervisning i gymnasieskolan, vill utskottet framhålla att de resurser för särskilda åtgärder som normalt står till buds (förstärkningsresursen) inte minst bör avse de nu aktuella eleverna. Som utskottet ser det är motionerna 1983/84: 2739 yrkande 3 och 1983/84: 2742 yrkande 2 b samt 1983/84: 2745 yrkande 2 i denna del tillgodosedda. De avstyrks därmed av utskottet som därjämte föreslår att riksdagen godkänner vad i proposition 1983/84: 116 har anförts om varvad utbildning.

Gymnasieskolans linje- och kurssystem, betyg m. m.

I motion 1983/84: 1689 (i denna del) erinras om det nuvarande *linjesystemet* i gymnasieskolan i vad avser de teoretiska linjerna. Motionären framhåller att detta tillsammans med olika regler för tillträde till högre studier på ett olyckligt sätt i hög grad inbjuder till taktiskt betingade utbildningsval. Motionären ser en begynnande utarmning av de längre utbildningslinjerna, särskilt den naturvetenskapliga linjen, och ifrågasätter om det inom den teoretiska delen av gymnasieskolan skall finnas utbildningar som är

kortare än tre år. För att komma till rätta med de problem som särskilt gäller den naturvetenskapliga linjen och för att stimulera rekryteringen till den föreslås i motionen att en uppdelning sker av linjen i en matematisk-fysisk och en kemisk-biologisk gren.

Utskottet delar motionärens uppfattning att det finns problem förknippade med den naturvetenskapliga linjen. De bottnar bl. a. i det förhållandet att studierna på linjen är krävande, vilket tillsammans med andra omständigheter har lett till ett vikande intresse för linjen. Utskottet vill erinra om att flera åtgärder har vidtagits för att göra den naturvetenskapliga linjen mer flexibel och därmed attraktiv. Riksdagen beslöt under det förra riksmötet att införa alternativämnen på linjen (prop. 1982/83: 100, UbU 1982/83: 21, rskr 1982/83: 311). Beslutet hade föregåtts av en flerårig försöksverksamhet, vars utvärdering bl. a. visade att tillströmningen till linjen på orter med ifrågavarande försöksverksamhet hade ökat och linjebyten och studieavbrott var färre. Vidare har riksdagen tidigare under innevarande riksmöte beslutat om förändringar av timplanerna för de teoretiska linjerna, vilka bl. a. syftar till att stärka den naturvetenskapliga linjens ställning (prop. 1983/84: 100, UbU 1983/84: 19, rskr 1983/84: 321).

Enligt vad utskottet har erfarit har en uppbromsning av minskningen av antalet sökande till den naturvetenskapliga linjen skett. Utskottet är emellertid medvetet om att situationen inte är tillfredsställande och utgår därvid från att regeringen mycket uppmärksam följer utvecklingen.

Vid sina överväganden har utskottet inte kunnat finna att de i motion 1983/84: 1689 förordade riktlinjerna för en förändring av linjesystemet skulle innebära en lösning av de i sammanhanget aktuella problemen. Utskottet anser därför att riksdagen bör avslå motionen i denna del.

I motion 1983/84: 2744 föreslås en ändrad *benämning* på humanistisk linje. Motionärerna hänvisar till att många elever i årskurs 9 inte känner innebörden av ordet humanistisk. Mot bakgrund av att omfattningen av språkundervisningen är det som främst utmärker den humanistiska linjen och i syfte att klarlägga linjens identitet föreslås i motionen att gymnasieskolans humanistiska linje – i analogi med benämningarna samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig linje – skall benämnas språkvetenskaplig linje.

Utskottet inser liksom motionärerna att innebörden i ordet humanistisk för många människor inte är helt klar. Enligt utskottets uppfattning bör detta förhållande i första hand leda till åtgärder i form av ökad information, bl. a. genom undervisningen i grundskolan. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1983/84: 2744.

Utskottet behandlar i detta sammanhang det i motion 1983/84: 2740 (yrkande 9) framförda kravet att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad i motionen har anförts om vikten av *humaniora i all gymnasieutbildning*. Motionärerna pekar på att de tekniska och naturve-

tenskapliga ämnena f. n. ges hög prioritet på alla utbildningsstadier. Motionärerna varnar emellertid för en okritisk syn på teknik och de oönskade effekter, bl. a. teknikfientlighet, som kan bli följden därav. Mot bakgrund härav bör skolan se som ytterligare en viktig uppgift att bl. a. förmedla kunskap om vårt humanistiska kulturarv.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att humanistiska inslag återfinns även på studievägar med huvudsakligen teknisk-naturvetenskaplig inriktning. Det är angeläget att blivande tekniker och naturvetare får en allsidig utbildning som bidrar till att ge dem perspektiv på den tekniska utvecklingen och dess effekter på den enskilda människan och samhällsutvecklingen i stort. Utskottet vill i sammanhanget framhålla vad i proposition 1983/84: 116 anförs om nödvändigheten av en humanistisk livssyn i skolan. Då utskottet utgår från att utskottets här redovisade synsätt beaktas i det fortlöpande läroplansarbetet, avstyrker utskottet motion 1983/84: 2740 yrkande 9.

Föredragande statsrådet tar i propositionen upp gymnasieutredningens förslag att främst ämnen med stort tidsmässigt omfång skall kunna delas upp i *grundkurser och tilläggskurser*. Grundkurserna avses ge de för alla studerande nödvändiga kunskaperna i form av centrala begrepp och problemställningar. Tilläggskurserna skall ge dels ökad bredd genom tillägg av nya moment, dels ytterligare belysning av valda områden i grundkurserna. Innehållet i tilläggskurserna skall inte behöva styras i detalj av centralt utformade kursplaner. Inom varje ämne skall kunna finnas en eller flera tilläggskurser.

Föredragande statsrådet finner det föreslagna kurssystemet intressant från flera synpunkter. Skolan måste kunna göra klart vad som bedöms som nödvändigt och tillräckligt för en godkänd prestation. Enligt statsrådets mening ger ett kurssystem av det slag som gymnasieutredningen föreslår förutsättningar för detta. I propositionen anmäls att regeringen under våren 1983 uppdrog åt SÖ att ge förslag till hur en kursindelning i grundkurser och tilläggskurser skulle kunna se ut i några representativa ämnen. Statsrådet avser att återkomma till regeringen i frågan, sedan SÖ har redovisat sitt uppdrag.

Föredragande statsrådet behandlar i sammanhanget gymnasieutredningens resonemang om hur olika ämnen i olika utbildningar kan uppträda som karaktärsämne resp. stöd- och integrationsämne. Statsrådet menar att detta synsätt i vad avser ämnesindelning bör prövas inom ramen för det fortsatta arbetet med att utveckla ett system av grund- och tilläggskurser.

I propositionen anmäls vidare att föredragande statsrådet avser att föreslå regeringen att uppdra åt SÖ att dra upp riktlinjer för hur *temastudier* kan läggas upp i gymnasieskolan. Statsrådet finner det angeläget att skapa förutsättningar i gymnasieskolan att gruppera stoffområden oberoende av den ämnesindelning som finns på de skilda studievägarna.

Enligt motion 1983/84: 2741 (i denna del) är det i propositionen angivna kurssystemet oklart och omöjligt att ta ställning till. I motion 1983/84: 2745 ansluter sig motionärerna till idén om grundkurser och tilläggskurser. De kan däremot inte acceptera den i propositionen framförda uppfattningen att antalet genomgångna tilläggskurser inte får betydelse t.ex. för ett kommande urval till högskolcuttbildning. Tilläggskurser skall enligt motionärerna kunna tillgodoräknas vid t. ex. antagning till högskolan (yrkande 3). Beträffande temastudier påpekar motionärerna att det redan i dag finns möjligheter att lägga upp studierna i temaform. Med hänvisning härtill och till riskerna för att den i propositionen angivna uppläggningsen kan leda till att blockämnen uppstår avvisas vad föredragande statsrådet anfört om temastudier (yrkande 4).

Utskottet finner det som i propositionen har anförts om ett system med grundkurser och tilläggskurser intressant och har inget att erinra mot vad föredragande statsrådet har anfört i frågan. Utskottet vill liksom föredragande statsrådet framhålla att genom grundkurser uppställer skolan klara krav på vad som skall anses vara nödvändiga, grundläggande kunskaper för alla. Utskottet anser det vara för tidigt att nu ta ställning till frågan om meritvärde m. m. av genomgångna tilläggskurser. Utskottet, som vill peka på att det föreslagna systemet innebär ett stort ingrepp i den nuvarande undervisningsorganisationen, förutsätter att riksdagen, om utvecklingsarbetet ger anledning till det, senare får ta ställning till förslag på området.

Utskottet anser det av värde att temastudier av den i propositionen angivna integrationskaraktären kan komma till stånd och har därmed inget att erinra mot vad föredragande statsrådet har anfört i frågan.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört om grundkurser och tilläggskurser samt temastudier avstyrks motionerna 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2745 yrkandena 3 och 4.

I anslutning till diskussionen om ett nytt kurssystem i vissa ämnen tar föredragande statsrådet upp frågan om *betygssystem*. Hon är medveten om de brister som det nuvarande relativa betygssystemet har och ämnar återkomma till frågan om ett nytt betygssystem, så snart klarhet har nåtts om möjligheterna att skapa ett nytt kurssystem i gymnasieskolan.

Föredragande statsrådets överväganden om betygssystem har föranlett ett antal motionsyrkanden. Enligt motion 1983/84: 2741 (i denna del) är det uppenbart att det i propositionen angivna kurssystemet inverkar på betygssystemet. Frågan om ett nytt betygssystem är, anför motionärerna, en riksdagsfråga. I motion 1983/84: 2743 (yrkande 7) förordas att det nuvarande relativa betygssystemet ersätts med betyg som anger vad eleverna kan i förhållande till fastställda kursmål. I motion 1983/84: 2742 (yrkande 2 c) krävs ett sådant betygssystem och sådana behörighetsregler att de stimulerar till goda kunskaper och motverkar spekulativa linjeval. Frågan om hur elevernas arbete skall utvärderas bör enligt motion 1983/84: 2297, som

är väckt under den allmänna motionstiden, prövas grundligt. Motionärerna förordar även att det skall finnas möjlighet till komplettering i merithänseende av betyg.

Utskottet, som erinrar om att gymnasieutredningen lät den av utredningen föreslagna kursindelningen ligga till grund för ett nytt kursrelaterat betygssystem, hänvisar till vad föredragande statsrådet har anfört i frågan och anser att motionerna 1983/84: 2742 yrkande 2 c, 1983/84: 2743 yrkande 7 och 1983/84: 2297 i denna del därmed bör avslås av riksdagen. Då förändringar i betygssystemet är en fråga för riksdagen att ta ställning till är enligt utskottet motion 1983/84: 2741 i denna del tillgodosedd, varför motionen avstyrks.

Riksdagen har under tidigare riksmöten ställt sig avvisande till tanken på rätt till konkurrenskomplettering. Med hänvisning till vad utskottet har anfört i frågan i sitt betänkande UbU 1981/82: 2 avstyrker utskottet motion 1983/84: 2297 i denna del.

I propositionen erinras om att fördjupning i form av *specialämnen* redan i dag finns på flera av gymnasieskolans linjer. De berörda specialämnernas funktion att dels förbereda för högskolestudier, dels ge kunskaper av ett slag som ger eleverna bättre möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden ger dem enligt föredragande statsrådet en så viktig roll att alla treåriga utbildningar bör ha inslag av sådana ämnen. Hon ämnar därför föreslå regeringen att ge SÖ i uppdrag att belysa hur specialämnen i årskurs 3 på treårig samhällsvetenskaplig och humanistisk linje kan utformas. Regeringen begär att riksdagen godkänner att försöksverksamhet med specialämnen i årskurs 3 av samhällsvetenskaplig och humanistisk linje anordnas.

I motion 1983/84: 2745 (yrkande 5) föreslås att den föreslagna anordningen med specialämnen genomförs utan försöksverksamhet. Regeringen bör därför enligt motionärerna snarast återkomma med ett preciserat förslag.

Utskottet ansluter sig till förslaget i propositionen att pröva ett införande av specialämnen även på samhällsvetenskaplig och humanistisk linje. Som utskottet ser det bör specialämnena få en sådan karaktär och ges sådant utrymme i timplanerna att de berörda linjerna förstärker sin profil. Utskottet finner det angeläget att försöksverksamhet får anordnas, varför regeringens förslag tillstyrks. Med hänvisning till vad utskottet har anfört bör riksdagen avslå motionerna 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2745 yrkande 5.

Vid 1964 års gymnasiereform infördes *specialarbete* på de treåriga och fyraåriga linjerna som en typ av fördjupningsstudier. I årskurs 3 av de berörda linjerna hade det formen av ett mer fritt arbete som skulle bedrivas utanför schemalagd studietid. Specialarbetet upphörde i princip i och med att möjligheter till självstudier under viss schemalagd undervisningstid infördes läsåret 1982/83 (prop. 1981/82: 14, UbU 1981/82: 5, rskr 1981/82: 112).

Regeringen föreslår nu att specialarbetet återinförs. Till skillnad mot vad som var fallet tidigare bör specialarbetet tas upp på timplanen. Föredragande statsrådet föreslår att specialarbetet skall införas på alla tre- och fyraåriga linjer och förläggas till årskurs 3. Den schemabundna tiden för specialarbetet erhålls genom att timplanen i årskurs 3 på dessa linjer utökas med två veckotimmar. Motsvarande lärarresurs tillförs skolorna. De nya bestämmelserna bör tillämpas fullt ut i årskurs 3 för elever som börjar i gymnasieskolan hösten 1985 och i möjligaste mån redan för dem som börjar hösten 1984.

Med hänsyn till kravet att eleverna skall tränas att arbeta självständigt föreslås i motion 1983/84: 1259 (yrkande 11) att specialarbetet återinförs. I motion 1983/84: 2739 (yrkande 4) ställer sig motionärerna tveksamma till den av föredragande statsrådet förordade utökningen med två veckotimmar av timplanen för specialarbetet. Motionärerna önskar att SÖ får i uppdrag att pröva möjligheten till en omfördelning av veckotimmar mellan årskurserna för att söka åstadkomma en jämnare arbetsbelastning.

Med hänvisning till vad föredragande statsrådet har anfört som motiv för att återinföra specialarbetet i gymnasieskolan tillstyrker utskottet vad regeringen har föreslagit i frågan. I vad gäller de i motion 1983/84: 2739 anförda farhågorna om arbetsbelastningen vill utskottet erinra om att föredragande statsrådet avser att föreslå regeringen att ge SÖ i uppdrag att snarast bl. a. se över timfördelningen mellan årskurserna på de berörda linjerna mot bakgrund av det nu aktuella förslaget. Då motionerna 1983/84: 1259 yrkande 11 och 1983/84: 2739 yrkande 4 med det anförda måste anses vara tillgodosedda, bör de därmed avslås av riksdagen.

Utskottet tar nu upp den i propositionen aktualiserade frågan om *personliga intresseval* (specialintressen). Föredragande statsrådet anser att sådana val bör stödjas inom områden som t. ex. musik, bild, idrott, politik, religion, specialiteter i anslutning till något annat skolämne, elevfacklig verksamhet osv. Statsrådet hänvisar till försöksverksamheten med individuella timplanejämkningar för ungdomar som jämsides med studierna bedriver intensiv idrottsträning och anser att liknande anordningar bör kunna prövas i försöksverksamhet även för att ge utrymme åt andra intressen än idrott. Med hänvisning till att verksamhet inom de nämnda områdena för specialintresse ofta med fördel bedrivs i föreningar, inom och utom skolan, anmäler föredragande statsrådet att hon avser föreslå regeringen att ge SÖ i uppdrag att i samråd med statens ungdomsråd lägga fram förslag om hur föreningsverksamhet i skolorna kan främjas och närmare knytas dels till skolans övriga verksamhet, dels till övrig föreningsverksamhet i samhället.

I motionerna 1983/84: 1259 (yrkande 12) och 1983/84: 2740 (yrkande 5) anförs att det är angeläget och rimligt att också andra talanger än idrott ges möjlighet att utvecklas i försöksverksamhet i enlighet med reglerna för verksamheten med individuella timplanejämkningar för ungdomar som

jämsides med studierna bedriver intensiv idrottsträning. Som exempel på ämnen i sådan verksamhet anges i motionerna musik, sång, matematik, fysik, språk, dans och teckning. Enligt motion 1983/84: 2743 (yrkande 6) bör försöksverksamheten med specialintressen inriktas mot ämnen "med direkt anknytning till gymnasieskolans grundläggande uppgift att förmedla kunskaper". I ett par sinsemellan likartade motionsyrkanden, 1983/84: 2016 (yrkande 18) och 1983/84: 2740 (yrkande 6), krävs att varje elev bör ges bättre möjligheter att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Med hänvisning till och med förebild i den numera reguljära verksamheten med kombination av gymnasieskolestudier och specialidrott vid vissa skolenheter, s. k. idrottsgymnasier, framställs i motionerna 1983/84: 655 och 1983/84: 2303 önskemål om försöksverksamhet med språkgymnasier. Härigenom öppnas möjligheter för elever med språkbegåvning. I motion 1983/84: 2745 (yrkande 9) vänder sig motionärerna mot vad föredragande statsrådet har anfört om uppdrag till SÖ och statens ungdomsråd avseende föreningsverksamhet i skolan. De motsätter sig en utveckling som innebär att föreningsverksamhet, som till sin natur är "fri", alltmer inlemmas i skolans arbete.

Utskottet tar först upp till behandling frågan om personliga intresseval och vill med anledning av propositionen och de berörda motionerna anföra följande.

Utskottet konstaterar att riksdagen genom sina beslut om reguljär verksamhet med kombination av gymnasieskolestudier och specialidrott samt försöksverksamhet med individuella timplanejämkningar för kombination av specialidrott och studier vid hemortens gymnasieskola (prop. 1981/82: 100, UbU 1981/82: 18 och 23, rskr 1981/82: 252 resp. prop. 1982/83: 100, UbU 1982/83: 21, rskr 1982/83: 311) har funnit skäl att i särskild ordning stödja elever som utövar idrott på elitnivå genom att i viss begränsad omfattning medge jämkningar av timplanen. Utskottet erinrar om de bakomliggande motiven för verksamheten, vilka dels avsåg att tillmötesgå önskemål från idrottsrörelsen, dels var av social natur och syftade till att undvika studieavbrott i alltför stor omfattning bland berörda elever. Utskottet anser att skälen för de nämnda verksamheterna fortfarande är giltiga.

När det gäller de nya områden som föredragande statsrådet i propositionen anser bör kunna komma i fråga för en försöksverksamhet med personliga intresseval, har utskottet inget att erinra mot vad som anförs om estetiska ämnen, t. ex. musik och bild.

Däremot är utskottet inte berett att tillstyrka vad i propositionen anförs om motsvarande verksamhet på områden som nära knyter an till något annat skolämne. Enligt utskottets uppfattning bör en elevs speciella intresse för ett särskilt ämne – som inte är idrott eller ett estetiskt ämne – kunna tillmötesgå inom den reguljära ramen för berört ämne eller berörda ämnen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om de möjligheter till fördjup-

ning som de i det föregående behandlade verksamheterna med specialarbete och temastudier erbjuder. Utskottet vill även peka på att det utrymme i tid på timplanen som genom beslut av riksdagen har fastställts för skolans olika ämnen är ett resultat av ingående överväganden.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att statligt bidrag till verksamheten med individuella timplanejämkningar för kombination av specialidrott och studier vid hemortens gymnasieskola ej utgår. Verksamheten sker inom en ram av 150 intagningsplatser per budgetår. Utskottet noterar att förslag om särskilda medel för den nu föreslagna verksamheten med personliga intresseval inte har lagts fram.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört föreslår utskottet att riksdagen med anledning av proposition 1983/84: 116 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om personliga intresseval avseende idrott och estetiska ämnen. Riksdagen bör därjämte avslå motionerna 1983/84: 655, 1983/84: 1259 yrkande 12, 1983/84: 2303, 1983/84: 2740 yrkande 5 och 1983/84: 2743 yrkande 6.

När det gäller de motionsledes framförda kraven på möjligheter för eleverna att utvecklas utifrån sina anlag och personliga förutsättningar, ansluter sig utskottet till motionärernas principiella uppfattning härom. Enligt utskottet erbjuder gymnasieskolan dessa möjligheter, inte minst genom det mycket varierande utbudet av studievägar i form av 25 linjer och ca 500 specialkurser. Den strävan efter ökad flexibilitet som regeringens förslag i proposition 1983/84: 116 bl. a. ger uttryck för bör leda till att skolan ännu mer kan ta till vara och utveckla alla ungdomars lust att skaffa sig kunskap och kompetens. Detta betraktar utskottet som ett av de viktigaste syftena med skolans verksamhet. Utskottet anser att motionerna 1983/84: 2016 yrkande 18 och 1983/84: 2740 yrkande 6 därmed inte bör föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Statsrådet anser att föreningsverksamhet kan vara värdefull när det gäller att ge eleverna möjlighet att träna sin förmåga att ta ansvar och öva medinflytande. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning och vill därmed framhålla värdet av att elevfacklig verksamhet och annan föreningsverksamhet i skolan stimuleras.

Utskottet anser att det aviserade förslaget till regeringen om uppdrag till SÖ och statens ungdomsråd avseende föreningsverksamhet är av värde. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1983/84: 2745 yrkande 9.

Utskottet behandlar i detta sammanhang ett par motionsyrkanden om *språkundervisningen* i skolan. I motion 1983/84: 2739 (yrkande 5) erinras om att det nuvarande systemet med tillvalsämnen på grundskolans högstadium bl. a. innebär att somliga elever har att välja två nybörjarspråk i årskurs 1 av gymnasieskolan. Motionärerna menar att det för eleverna medför orimligt stor arbetsbelastning. Vidare anför i motionen att det är angeläget att bredda gymnasieskolans utbud av språk. Motionärerna föror-

dar med hänvisning här till en översyn av gymnasieskolans språkprogram. Språkens ställning bör enligt motion 1983/84:2298 stärkas i såväl grundskolan som gymnasieskolan. Detta kan ske dels genom ett ökat antal timmar för språken, dels genom ökade tillvalsmöjligheter. I detta syfte begärs en utvärdering och revidering av ungdomsskolans språkprogram.

Riksdagens beslut våren 1979 om ny läroplan för grundskolan innebar bl. a. att det tidigare sambandet mellan vissa val i grundskolan och vissa linjer i gymnasieskolan skulle upphöra (prop. 1978/79:180, UbU 1978/79:45, rskr 1978/79:422). I propositionen anfördes att eleverna måste kunna välja olika ämnen, kurser och aktiviteter under tiden i grundskolan utan att detta påverkar deras senare studiemöjligheter. Detta förutsatte för gymnasieskolans del ett nytt språkprogram. Riksdagen har sedermera beslutat härom (prop. 1981/82:14, UbU 1981/82:5, rskr 1981/82:112). Det sistnämnda beslutet innebär i huvudsak att samtliga linjer utom humanistisk linje i princip upptar endast två främmande språk, varav ett är engelska. På humanistisk linje läses tre moderna språk inkl. engelska redan i årskurs 1. Endast eleverna på den sistnämnda linjen (ca 3 % av årskullen) får därmed lära två nybörjarspråk samtidigt i årskurs 1, om de inte haft B-språk i grundskolan. Det antogs vid beslutet att ett överväldigande flertal av eleverna på humanistisk linje har studerat B-språk i grundskolan.

Riksdagen beslutade våren 1983 om kinesiska som reguljärt C-språk i gymnasieskolan (prop. 1982/83:100, UbU 1982/83:21, rskr 1982/83:311). I samband härmed behandlades ett motionsledes framfört förslag om fler språk i gymnasieskolans språkprogram (mot. 1982/83:948 yrkande 18). Utskottet avstyrkte motionsyrkandet.

Med hänvisning till vad utskottet har redovisat om riksdagens beslut angående grundskolans läroplan och gymnasieskolans språkprogram och till vad utskottet i sitt betänkande 1982/83:21 (s. 23 f.) har anfört om ett breddat språkprogram avstyrker utskottet motionerna 1983/84:2298 och 1983/84:2739 yrkande 5.

Påbyggnadsutbildning och högre specialkurser

Med hänvisning till kravet på gymnasieskolan att alla utbildningar bättre än i dag skall förbereda eleverna att gå direkt ut i arbetslivet samt att alla utbildningar bör vara lättare att bygga vidare på och inte utgöra "återvändsgränder" i utbildningssystemet föreslår regeringen en satsning på *påbyggnadsutbildning*. Härmed skall enligt propositionen avses all utbildning inom gymnasieskolan som bygger vidare på en genomgången minst tvåårig grundutbildning i gymnasieskolan. Till sitt innehåll kan en sådan utbildning utgöra en specialisering inom grundutbildningens område. Den kan också utgöra en breddning till angränsande områden. Begreppet täcker därmed de nuvarande högre specialkurserna. Föredragande statsrådet anser att påbyggnadsutbildning bör kunna anordnas såväl efter studieförberedande utbildningar som efter yrkesinriktade.

Förslaget om påbyggnadsutbildning är enligt motion 1983/84: 2745 (yrkande 6) ofullständigt. Motionärerna menar att det också bör finnas möjlighet att efter ifrågavarande studier få ett slutbetyg omprövat. Vidare finner de det angeläget att möjligheten till kompletteringsutbildningar öppnas snarast.

Beträffande möjligheten att komplettera betyg hänvisar utskottet till vad i frågan har anförts i det föregående (s. 19).

Utskottet ser propositionens förslag om påbyggnadsutbildningar som en vidareutveckling av de insatser som redan har gjorts beträffande högre specialkurser. Utskottet utgår från att kompletteringsutbildning kommer att kunna anordnas inom ramen för verksamheten med påbyggnadsutbildningar. Därmed avstyrker utskottet motion 1983/84: 2745 yrkande 6 och föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag om satsning på påbyggnadsutbildning.

Regeringen föreslår att den *försöksverksamhet med särskild beslutsordning för vissa högre specialkurser i gymnasieskolan* som f.n. pågår i Södermanlands, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län fr. o. m. budgetåret 1985/86 skall omfatta alla län. Utskottet tillstyrker förslaget.

Elevinflytande och föräldramedverkan m. m.

Under avsnittet Ansvar och medinflytande av sitt anförande (prop. s. 39 f.) berör föredragande statsrådet den av gymnasieutredningen föreslagna modellen med "studiekontrakt" som syftade till att ge eleverna möjligheter att påverka sin studiesituation och att träna deras ansvarstagande och medinflytande. Mot bakgrund av utredningens resonemang i frågan men utan att ansluta sig till utredningens förslag om ändrade former för *klassföreståndarskapet* anser föredragande statsrådet att ett utvecklingsarbete bör starta som syftar till att åstadkomma ett aktivare klassföreståndarskap.

I motion 1983/84: 2745 (yrkande 7) tar motionärerna bestämt avstånd från gymnasieutredningens förslag om handledare i stället för klassföreståndare. Samtidigt saknar motionärerna ett besked om inriktning för det av föredragande statsrådet angivna utvecklingsarbetet med aktivt klassföreståndarskap.

I skolförordningen (SFS 1971:235) anges bestämmelser om klassföreståndares åligganden (14 kap. 13 §, jfr. även 3 kap. 12 § samt Anvisningar om verksamhet med klassråd i grundskola och gymnasieskola; SÖ 1978-08-22). Utskottet, som finner att föredragande statsrådet ej närmare anger formerna för ett förändrat klassföreståndarskap, ansluter sig till tanken på ett utvecklingsarbete i nu berört hänseende i syfte att stimulera aktiva kontakter mellan elever och skola. Utskottet återkommer i det följande till frågan om individuell studieplanering. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84: 2745 yrkande 7.

Föredragande statsrådet erinrar om åtgärderna inom kommunernas uppföljningsansvar och pekar på att för de ungdomars verksamhet vilka omfattas av åtgärderna skall individuella planer utformas fram till dess att de fyller 18 år. Statsrådet menar att idén om *individuell studieplanering* bör kunna tillämpas även inom gymnasieskolan och finner det angeläget att i lokalt utvecklingsarbete pröva hur individuella planer bäst kan utformas och användas.

Utskottet har inget att erinra mot vad föredragande statsrådet har anfört om individuell studieplanering.

Föredragande statsrådet erinrar om att det pågår ett omfattande arbete för att belysa frågan om *medinflytande och medbestämmande* inom skolans område. Hon anser det viktigt att i sammanhanget aktuella frågor kan lösas så att elevernas medinflytande ökas och föräldramedverkan stärks. Regeringen begär att riksdagen godkänner att försöksverksamhet anordnas med olika former för ökat inflytande för elever och ökad föräldramedverkan.

I motion 1983/84: 2745 (yrkande 8) anförs att det är angeläget att stärka föräldrarnas ansvar för och inflytande över det egna barnets skolgång i vad gäller t. ex. val av skola, uppföljning av studieresultat etc. I själva undervisningssituationen däremot är det snarare lärarrollen som behöver förstärkas. Detta bör enligt motionärerna riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

När det gäller frågan om ökat elevinflytande och ökad föräldramedverkan vill utskottet liksom föredragande statsrådet erinra om 1983 års demokratiberedning (C 1983:03). Beredningen skall bl. a. studera det s. k. brukarinflytandet. Här avses bl. a. föräldrars och elevers inflytande i skolan. Utskottet anser det av värde att olika former prövas för ökat elevinflytande och ökad föräldramedverkan i skolans arbete. Därmed avstyrks motion 1983/84: 2745 yrkande 8, och riksdagen föreslås godkänna vad regeringen har föreslagit i frågan.

Praktik

Försöksverksamhet med yrkesorienteringsvecka (yo-vecka) startade läsåret 1966/67. Den har kommit att främst beröra eleverna på de teoretiska linjerna. Verksamheten innebär att eleverna vistas på en arbetsplats under en vecka. Veckan är inte kopplad till någon viss årskurs. Ungefär en tredjedel av eleverna på de berörda linjerna har genomgått yo-vecka.

Försöksverksamhet med återkommande praktisk arbetslivsorientering har bedrivits sedan läsåret 1977/78. Tidsutrymmet för arbetslivskontakterna i denna verksamhet är en vecka per läsår. Ca 20 kommuner deltar i försöket.

Efter regeringens medgivande pågår sedan läsåret 1980/81 försöksverk-

samhet med utökad praktik i Göteborgs kommun. Praktiken omfattar sammanlagt 6–16 veckor under studietiden och berör ca 20 klasser vid fyra gymnasieskolor.

På de yrkesinriktade studievägarna kan undervisningen i arbetsteknik förläggas helt eller delvis till en arbetsplats utanför skolan (arbetsförlagd utbildning).

Som praktikens viktigaste funktion anges i propositionen att den visar hur kunskaper i olika ämnen används i arbetslivet och vilken betydelse för verksamheten där som kunskaperna har. Vidare föreligger två huvudsakliga syften med praktik, dels att knyta ämnesundervisningen till tillämpningar i arbetslivet, dels att ge eleverna egna erfarenheter av arbetslivet. De båda syftena knyter an till två olika former av praktik, yrkespraktik resp. arbetslivspraktik, vilka enligt föredragande statsrådet bör kunna sammanfattas i begreppet "gymnasiepraktik". Den arbetsplatsförlagda utbildningen bör enligt föredragande statsrådet kunna betraktas som en betydelsefull form av gymnasiepraktik.

Det konstateras att balansen mellan teoretiska inslag och praktiska tillämpningar skiftar avsevärt vid en jämförelse mellan ämnena i skolan. Teoretiska ämnen har ofta en inriktning enbart mot teoretiska moment, medan yrkespraktiska ämnen ofta har en kraftig slagsida mot praktiska tillämpningar, framhålls det i propositionen. Föredragande statsrådet ifrågasätter den balans mellan teori och praktiska tillämpningar som f. n. finns i olika ämnen.

Regeringen föreslår att försöksverksamhet påbörjas med inslag av praktik på alla gymnasieskolans linjer och linjeliknande utbildningar. Praktikens längd bör bestämmas lokalt och få variera upp till tre veckor per läsår. Utbildningar som i dag har längre praktik bör få behålla den. Försöksverksamheten föreslås starta läsåret 1984/85 och i första hand få pågå under en femårsperiod. I propositionen anges riktlinjer för hur utrymme i tid kan skapas för praktiken enligt två principiellt skilda modeller. I det ena fallet reduceras tiden för reguljär undervisning med tid motsvarande högst tre veckotimmar. I det andra fallet kompenseras bortfallet av undervisningstid under praktiken genom en utökning av den schemabundna ämnesundervisningen med upp till tre veckotimmar. Dessa båda modeller skall också kunna kombineras.

Försöksverksamheten med yo-vecka och återkommande praktisk arbetslivsorientering bör enligt propositionen avvecklas alltefter som den ersätts av den nu föreslagna verksamheten med praktik.

I sammanhanget behandlar föredragande statsrådet frågan om anskaffning av praktikplatser. Hon utgår från att det är möjligt att få fram betydligt fler platser än vad man har lyckats med hittills och är inte nu beredd att förorda lagstiftning om tillhandahållande av praktikplatser. Erfarenheterna av den föreslagna försöksverksamheten får visa huruvida behov därav föreligger.

I motion 1983/84: 2743 (yrkande 3 i denna del) avstyrks regeringens förslag om försöksverksamhet med praktik. Den tid som nu föreslås användas för praktik bör i stället ägnas åt viktiga uppgifter inom den reguljära undervisningens ram. Angelägna arbetslivskontakter bör enligt motionärerna kunna ernås exempelvis genom väl förberedda arbetsplatsbesök och elevernas ofta omfattande erfarenheter av feriearbete. Praktiken måste enligt motion 1983/84: 2741 utgöras av ändamålsenligt arbete, där samhällsnyttan utgör ett kriterium på ändamålsenligheten. Mot bakgrund av erfarenheterna hittills att anskaffa praktikplatser kräver motionärerna att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till lag som garanterar eleverna praktikplatser. I motion 1983/84: 2740 (yrkande 4) anges som förutsättning för verksamhet med praktik att den blir en adekvat yrkespraktik och att den kan genomföras utan att det totala antalet timmar för de reguljära ämnena minskar. Med hänvisning till svårigheterna att anskaffa lämpliga praktikplatser bör som alternativ till praktiken ges möjligheter till fördjupningsstudier utöver det av regeringen föreslagna specialarbetet. I två motioner anläggs synpunkter på omfattningen i tid för praktiken. Enligt motion 1983/84: 2739 (yrkande 6) bör den i propositionen angivna riktlinjen om tre veckor inte uppfattas som en övre gräns. Praktikens omfattning bör få avgöras utifrån tillgången på praktikplatser. Genom försöksverksamheten bör enligt motionärerna belysas om införandet av praktik är av sådant värde att en förlängning av studietiden för de nuvarande teoretiska linjerna kan accepteras. I motion 1983/84: 2742 (yrkande 2 a) anges att praktiken inte får ha en längd eller anordnas så att den begränsar möjligheterna att uppnå avsedd kunskapsnivå. Vidare innebär motionen, som utskottet har uppfattat den, att ett ovillkorligt krav på tre veckors omfattning inte skall gälla.

Utskottet vill med anledning av regeringens förslag om försöksverksamhet med praktik och de redovisade motionsyrkandena anföra följande.

Utskottet delar regeringens uppfattning att den föreslagna försöksverksamheten med praktik på alla linjer och linjeliknande specialkurser i gymnasieskolan bör komma till stånd. Den bör ske med de i propositionen angivna och i det föregående redovisade syftena. En ändamålsenligt upplagd verksamhet med praktik för gymnasieskolelever med tillgång på goda praktikplatser bör enligt utskottets uppfattning såväl kunna bidra till att stimulera eleverna i deras övriga studier som öppna skolan mot samhället. Ett nära samspel mellan skola och samhälle är som utskottet ser det en nödvändig förutsättning för att den nu föreslagna försöksverksamheten skall bli framgångsrik.

Som framgår av propositionen innebär den föreslagna verksamheten jämförelsevis stora ingrepp i gymnasieskolans reguljära verksamhet på studievägar där praktik normalt inte ingår i utbildningen. Det är av stort värde att de organisatoriska frågorna blir belysta genom försöksverksamhet så allsidigt som möjligt. Det är t. ex. angeläget att pröva alternativ som

innebär att man kompenserar eleverna för bortfallet av den direkta ämnesundervisningen i skolan (jfr prop. s. 48). Andra problem som måste belysas är hur lärarresurserna skall utnyttjas fullt ut och hur olika anordningar påverkar kostnaderna.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att begreppen yrkespraktik och arbetslivspraktik bör ges en gemensam benämning. Då den i propositionen föreslagna benämningen "gymnasiepraktik" i första hand inte leder tanken till en verksamhet *utanför* skolan, bör den inte användas. Utskottet förordar att uttrycket "praktik för gymnasieskolelever" skall nyttjas och avse de i förevarande sammanhang aktuella verksamheterna.

Som föredragande statsrådet framhåller bör även frågan om anskaffning av praktikplatser noggrant belysas. Det är angeläget att sådana platser anskaffas som ger en meningsfull praktikverksamhet. Ambitionen om tre veckors praktik bör enligt utskottets mening inte drivas så långt att kvalitetskraven beträffande praktikens innehåll inte kan uppnås.

I likhet med föredragande statsrådet vill utskottet framhålla att försöksverksamheten med praktik för gymnasieskolelever skall följas noga och utvärderas. Den bör få pågå i fem år och ligga till grund för ett förnyat ställningstagande i fråga om praktik på alla linjer och linjeliknande utbildningar i gymnasieskolan vid försöksperiodens slut.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört föreslår utskottet beträffande försöksverksamhet med praktik för gymnasieskolelever att riksdagen bifaller proposition 1983/84: 116 och därmed avslår motionerna 1983/84: 2740 yrkande 4, 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del.

I propositionen föreslås att praktiken skall omfatta upp till tre veckor per läsår. Vidare anges att i de fall man redan har en längre praktik, skall den kunna bibehållas. Utskottet är inte berett att nu förordar en högre ambitionsnivå beträffande praktikens längd. Då praktikperioder om upp till tre veckor per läsår i propositionen anges som riktpunkt, är motion 1983/84: 2742 yrkande 2 a tillgodosedd i den delen. Då utskottet utgår från att försöksverksamheten inte bör få medföra förändringar i fråga om kunskapsnivå hos eleverna, bör motion 1983/84: 2742 yrkande 2 a ej heller i denna del föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen bör med hänvisning till vad utskottet har anfört avslå motionerna 1983/84: 2739 yrkande 6 och 1983/84: 2742 yrkande 2 a.

Utskottet tillstyrker förslaget att försöksverksamheten med yo-vecka och återkommande praktisk arbetslivsorientering skall avvecklas med början läsåret 1984/85.

Den yrkesinriktade utbildningen

I propositionen ägnas ett särskilt avsnitt åt frågor som speciellt rör gymnasieskolans yrkesinriktade utbildning (s. 50–55). Föredragande statsrådet behandlar framför allt frågor avseende samspelet mellan skola och arbetsliv samt takten i förnyelsen av yrkesinriktad utbildning. Statsrådets överväganden sker mot bakgrund av den snabba tekniska utvecklingen på en rad områden. Kunskaper om ny teknik bör komma in i gymnasieskolans utbildningar. Därvid bör en tungrodd och tidsödande process inte stå hindrande emellan. Det framhålls vidare bl. a. att samarbetsformer bör befästas och utvecklas mellan skolan och olika branscher, företag och arbetsplatser, bl. a. för att skolan skall få tillgång till sådan kvalificerad och dyr utrustning som den knappast själv kan anskaffa.

Föredragande statsrådet anser att det finns anledning att göra en översyn av hela området gymnasial yrkesinriktad utbildning. Hon avser därför att tillsätta en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet som i samarbete med SÖ, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och arbetsmarknadens parter närmare skall analysera behovet av och förbereda ett förnyelsearbete inom området.

Vad i propositionen har anförts om gymnasieskolans yrkesinriktade utbildning har inte föranlett förslag av regeringen om någon riksdagens åtgärd.

Utskottet tar i detta sammanhang upp till behandling ett antal motionsyrkanden som avser yrkesutbildningen.

I motion 1983/84: 2739 (yrkande 7) anförts att det är viktigt att det i försöksverksamheten på gymnasieskolans område ges stort utrymme för kunskaper om små- och egenföretagandets villkor. Riksdagen bör enligt motion 1983/84: 989 (yrkande 4) hos regeringen begära att SÖ snarast ges i uppdrag att utveckla en förnyad verkstadsskola i enlighet med vad i motionen har anförts. Det förhållandet, framhåller motionärerna bl. a., att den gymnasiala yrkesutbildningen står inför betydande krav i fråga om moderna maskiner och annan utrustning utgör ett vägande skäl att satsa på förnyelse av formerna för yrkesutbildningen och att denna förläggs till företag.

Utskottet utgår från att såväl den praktik som redan reguljärt ingår i många yrkesutbildningar som den försöksverksamhet med praktik som nu föreslås i rimlig utsträckning tillmötesgår kravet i motion 1983/84: 2739 avseende kunskaper om småföretagandets villkor. Både med anledning av detta sistnämnda krav och med anledning av motion 1983/84: 989 vill utskottet vidare hänvisa till vad i propositionen har anförts om gymnasieskolans yrkesinriktade utbildning och föredragande statsrådets överväganden om nära samarbete mellan skola och bl. a. företag. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1983/84: 989 yrkande 4 och 1983/84: 2739 yrkande 7.

Enligt motion 1983/84: 2743 (yrkande 4) gagnas den yrkesinriktade utbildningen i skolan bäst av en brett upplagd introduktion av lärlingsutbildning i företagen. I motionen anges huvuddragen i ett av motionärerna förordat lärlingssystem. Riksdagen bör, yrkar motionärerna, av regeringen begära såväl förslag om lärlingsutbildning enligt de angivna riktlinjerna som hur och i vilken takt en sådan lärlingsutbildning kan introduceras.

Riksdagen har helt nyligen fattat beslut om ett reguljärt system med lärlingsutbildning (prop. 1983/84: 100, UbU 1983/84: 19, rskr 1983/84: 321). Med hänvisning härtill avstyrks motion 1983/84: 2743 yrkande 4.

I motion 1983/84: 1709 anges som ett sätt att slussa över ungdomar från den gymnasiala yrkesutbildningen till ett arbete att den tvååriga gymnasieskolutbildningen kompletteras med ett år i form av företagsförlagd utbildning. I motion 1983/84: 2287 föreslår motionären att intagningsreglerna för vissa högre specialkurser ändras så att det förutom krav på tvåårig grundutbildning skall fordras minst ett års praktik i ifrågavarande yrke. Motionären hänvisar till att färdighetsträningen synes ha eftersatts i jämförelse med motsvarande arbetsplatsförlagd utbildning.

Med anledning av det som föreslås i de båda motionerna vill utskottet dels peka på den nu av regeringen föreslagna satsningen på påbyggnadsutbildningar, dels det beredningsarbete avseende den gymnasiala yrkesutbildningen som avses starta inom regeringskansliet. Riksdagen bör med hänvisning härtill avslå motionerna 1983/84: 1709 och 1983/84: 2287.

Samarbete mellan gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning (AMU)

I propositionen framhålls att det är angeläget att samarbete kommer tillstånd mellan gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen (komvux). Samarbetet bör avse den yrkesinriktade utbildningen dels för att tillgodose utbildningsbehov inom ramen för den kommunala uppföljningsverksamheten, dels för att söka åstadkomma ett mer rationellt utnyttjande av befintliga lokaler för yrkesutbildning. Vidare bör enligt föredragande statsrådet olika modeller för samarbete mellan gymnasieskolan och komvux prövas i försöksverksamhet i syfte att lösa glesbygdens utbildningsbehov. Regeringen begär att riksdagen godkänner att regelsystemet för gymnasieskolan och komvux anpassas till varandra i fall där det behövs för att möjliggöra ökat samarbete mellan utbildningsformerna i syfte att utnyttja resurserna bättre.

I vad avser AMU är det enligt föredragande statsrådets mening angeläget att en samverkan i vad gäller lokaler och utrustning utvecklas så att tillämpliga resurser för utbildning utnyttjas så effektivt som möjligt. Statsrådet erinrar om att regeringen har givit arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att se över organisationen för AMU. Så snart ställning har tagits till

resultatet av detta uppdrag avser föredragande statsrådet att återkomma till regeringen i frågan om ett utökat samarbete mellan gymnasieskolan, komvux och AMU.

Föredragande statsrådet framhåller vikten av att det lokalt och regionalt sker en noggrann samplanering av olika utbildningsanordnares utbud av utbildning. Skillnader i regelsystem och administrativa rutiner får inte leda till att en angelägen samplanering i syfte att mer rationellt utnyttja befintliga utbildningsresurser bromsas. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet föreslår om skyldighet för varje länskolnämnd att ta initiativ till regelbundna samråd om utbudet av utbildning i gymnasieskolan, komvux och AMU i länet.

I motion 1983/84: 2739 (yrkande 8) förordas att den försöksverksamhet inom gymnasieskolan som nu inleds bör innefatta en samordning även av gymnasieskolan och AMU. Ett likartat förslag förs fram i motion 1983/84: 2741 (i denna del) vari förordas att en sådan översyn av skolsystemet kommer till stånd att bl. a. en fördelning av grundutbildningar och påbyggnadsutbildningar mellan gymnasieskolan, komvux och AMU kan göras. I motion 1983/84: 2738 yrkas att förslaget om skyldighet för länskolnämnderna att ta initiativ till samråd om utbildningsutbudet i regionen bör kompletteras med att avse även folkhögskolan. I det ökade samarbetet mellan olika utbildningsanordnare är det enligt motionären viktigt att se även folkhögskolan som en viktig resurs.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anpassning av regelsystemet för gymnasieskolan och komvux till varandra.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att det är angeläget att man genom samverkan mellan gymnasieskolan och AMU utnyttjar tillgängliga utbildningsresurser i form av lokaler och utrustning så effektivt som möjligt. Detta bör enligt utskottet eftersträvas redan nu. I vad avser ytterligare samarbete mellan gymnasieskolan och AMU i fråga om regelsystem m. m. anser utskottet i likhet med föredragande statsrådet att pågående beredningsarbete bör avvaktas. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 1983/84: 2739 yrkande 8 och 1983/84: 2741 i denna del.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad i proposition 1983/84: 116 har anförts om åliggande för länskolnämnderna att ta initiativ till regionala samråd om utbildningsutbudet. Med anledning av förslaget i motion 1983/84: 2738 vill utskottet peka på att den statliga tillsynen av folkhögskolorna utövas av SÖ. De står principiellt fria i förhållande till utbildningssystemet i övrigt. Utskottet utgår emellertid från att länskolnämnderna, vilka förutsätts känna väl till folkhögskolornas verksamhet inom resp. region, vid planeringen av utbildningsutbudet beaktar även folkhögskolorna i former som bedöms lämpliga och ändamålsenliga. Utskottet avstyrker därmed motion 1983/84: 2738.

Gymnasieskolan — högskolan

Utskottet behandlar i detta avsnitt ett antal motioner som rör övergången från gymnasieskolan till högskolan.

I motion 1983/84: 2740 (yrkande 7) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att tillträdesutredningen (U 1983: 03) bör få tilläggsdirektiv att utarbeta nya tillträdes- och antagningsregler för högskolan, vilka innebär att det för allmän behörighet till längre högskoleutbildningar skall krävas treårig gymnasiekompetens och minst betyget 3 i de aktuella karaktärsämnena på högskolan samt att ett system för viktning av betyg skall införas. En viktning av betygen i de ämnen som är av central betydelse för ämnesstudierna i högskolan bör enligt motion 1983/84: 1689 (i denna del) övervägas. I motionerna 1983/84: 2740 (yrkande 8) och 1983/84: 2743 (yrkande 5) begärs att direktintagningen till högskolan höjs till 50 % fr. o. m. vårterminen 1985. I motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 a) slutligen anføres att det är otillfredsställande att andra linjer i gymnasieskolan än den naturvetenskapliga lättare ger tillträde till högre studier inom naturvetenskap. Det är enligt motionärerna angeläget att det pågående utredningsarbetet om högskolans antagningssystem kan leda fram till lösningar på detta problem.

Utskottet erinrar om att tillträdesutredningen enligt sina direktiv (dir. 1983: 58) har att ta del av de studier som har gjorts och de erfarenheter som finns av hur nuvarande behörighetsregler har tillämpats och vad denna tillämpning har inneburit för högskoleutbildningen, för de studerandes framgång i studierna och för rekryteringen till olika utbildningar. Vidare bör kommittén — med beaktande av bl. a. att högskolereformens mål skall ligga fast — pröva om några förändringar i behörighetsreglerna eller andra åtgärder i detta avseende är påkallade. Kommittén skall enligt direktiven också pröva frågan om viktning av betyg vid urval. När det gäller frågan om lägsta betyg i ämnen som kommer i fråga vid krav på särskild behörighet, vill utskottet peka på att nya bestämmelser härom träder i kraft den 1 juli 1984 (5 kap. 21 § högskoleförordningen). Med hänvisning till vad utskottet nu har redovisat avstyrker utskottet motionerna 1983/84: 1689 i denna del och 1983/84: 2740 yrkande 7.

Med hänvisning till att tillträdesutredningen enligt sina direktiv har att pröva frågan om direktkvotens storlek avstyrker utskottet motionerna 1983/84: 2740 yrkande 8 och 1983/84: 2743 yrkande 5.

Utskottet, som i det föregående (s. 15f.) har behandlat frågan om den naturvetenskapliga linjens situation, anser mot bakgrund av tillträdesutredningens pågående arbete att riksdagen inte skall vidta någon särskild åtgärd med anledning av motion 1983/84: 2615 yrkande 1 a.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1984/85 m. m.

I kommunernas statsbidrag till lokal skolutveckling ingår en bidragsdel för lokalt utvecklingsarbete. Regeringen föreslår att kommunerna skall få använda denna del för det försöks- och utvecklingsarbete som har föreslagits i propositionen. Regeringen föreslås få avgöra vilka särskilda regler som kan behövas för detta.

Utskottet föreslår att riksdagen med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del bifaller förslaget.

Regeringen hemställer att riksdagen under ett nytt anslag på statsbudgeten anvisar medel för särskilda kostnader med anledning av det aktuella reformarbetet. För budgetåret 1984/85 föreslår regeringen att 12,5 milj. kr. skall anvisas på det nya anslaget, som i propositionen har fått benämningen Reformering av gymnasieskolan och betecknas som reservationsanslag.

Föredragande statsrådet erinrar om att regeringen i budgetpropositionen 1984 hemställde att riksdagen för budgetåret 1984/85 till anslaget Fortbildning m. m. skulle anvisa ett reservationsanslag av 22 989 000 kr. varav 2,5 milj. kr. hänförde sig till utvecklingsarbete i samband med reformering av gymnasieskolan. Dessa 2,5 milj. kr. bör enligt statsrådet föras över till det nya anslaget. Detta har beaktats vid medelsberäkningen.

Utskottet, som inte har något att erinra mot vad föredragande statsrådet anfört om medelsberäkningen, föreslår att riksdagen med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del dels till Reformering av gymnasieskolan för budgetåret 1984/85 anvisar 12 500 000 kr., dels med ändring av sitt tidigare beslut (prop. 1983/84: 100, UbU 1983/84: 16, rskr 1983/84: 207) till Fortbildning m. m. för budgetåret 1984/85 anvisar 20 489 000 kr.

Hemställan

Åberopande vad utskottet har anfört hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande utgångspunkter för ett reformarbete inom gymnasieskolan avslår motionerna 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2743 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del,
2. att riksdagen beträffande vissa riktlinjer för försöksverksamheten avslår motionerna 1983/84: 2739 yrkandena 1 och 2 och 1983/84: 2740 yrkande 1 i denna del samt yrkande 2,
3. att riksdagen beträffande utvärdering av försöksverksamheten avslår motionerna 1983/84: 2740 yrkande 1 i denna del och 1983/84: 2742 yrkande 2 d,
4. att riksdagen beträffande riksdagens roll i reformarbetet avslår motionerna 1983/84: 2740 yrkande 1 i denna del och 1983/84: 2743 yrkande 2 i denna del,
5. att riksdagen beträffande intagning i gymnasieskolan på höstterminsbetyget i årskurs 9 i grundskolan med avslag på motionerna

1983/84: 448, 1983/84: 652, 1983/84: 1686, 1983/84: 2016 yrkande 13 och 1983/84: 2743 yrkande 8 utan erinran lägger till handlingarna det som har anförts i proposition 1983/84: 116,

6. att riksdagen beträffande visst fortsatt utredningsarbete avseende syftena med gemensam start i gymnasieskolan med avslag på motionerna 1983/84: 2740 yrkande 3, 1983/84: 2742 yrkande 1 och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del utan erinran lägger till handlingarna det som har anförts i proposition 1983/84: 116,
7. att riksdagen beträffande vissa åtgärder inom grundskolan i syfte att åstadkomma en mjukare övergång till gymnasieskolan för vissa elever med avslag på motionerna 1983/84: 2743 yrkandena 9 och 10 och 1983/84: 2745 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del utan erinran lägger till handlingarna det som anförts i proposition 1983/84: 116,
8. att riksdagen beträffande varvad utbildning med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motionerna 1983/84: 2739 yrkande 3 och 1983/84: 2742 yrkande 2 b samt 1983/84: 2745 yrkande 2 i denna del godkänner att möjligheterna här till ökas för främst ungdomar inom uppföljningsverksamheten genom system med sådana kurser som motsvarar delar av utbildningar i gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen,
9. att riksdagen beträffande vissa förändringar i gymnasieskolans linjesystem avslår motion 1983/84: 1689 i denna del,
10. att riksdagen beträffande ändrad linjebenenämning avslår motion 1983/84: 2744,
11. att riksdagen beträffande humaniora i skolans undervisning avslår motion 1983/84: 2740 yrkande 9,
12. att riksdagen beträffande grundkurser och tilläggskurser samt temastudier med avslag på motionerna 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2745 yrkandena 3 och 4 utan erinran lägger till handlingarna det som har anförts i proposition 1983/84: 116,
13. att riksdagen beträffande betygssystem avslår motionerna 1983/84: 2297 i denna del, 1983/84: 2741 i denna del, 1983/84: 2742 yrkande 2 c och 1983/84: 2743 yrkande 7,
14. att riksdagen beträffande komplettering av betyg avslår motion 1983/84: 2297 i denna del,
15. att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motionerna 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2745 yrkande 5 godkänner att försöksverksamhet med specialämnen i årskurs 3 av samhällsvetenskaplig och humanistisk linje anordnas,
16. att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motionerna 1983/84: 1259 yrkande 11 och 1983/84: 2739 yrkande 4 beslutar att specialarbete skall införas i årskurs 3 av

alla tre- och fyraåriga linjer i gymnasieskolan tidigast läsåret 1986/87 och senast läsåret 1987/88.

17. att riksdagen beträffande möjligheten till individuella timplane-jämknings för personliga intresseval m. m. med anledning av proposition 1983/84: 116 och med avslag på motionerna 1983/84: 655, 1983/84: 1259 yrkande 12, 1983/84: 2303, 1983/84: 2740 yrkande 5 och 1983/84: 2743 yrkande 6 som sin mening ger regering till känna vad utskottet har anfört,
18. att riksdagen beträffande elevernas utveckling efter egna förutsättningar avslår motionerna 1983/84: 2016 yrkande 18 och 1983/84: 2740 yrkande 6,
19. att riksdagen beträffande föreningsverksamhet avslår motion 1983/84: 2745 yrkande 9,
20. att riksdagen beträffande gymnasieskolans språkprogram m. m. avslår motionerna 1983/84: 2298 och 1983/84: 2739 yrkande 5,
21. att riksdagen beträffande satsning på påbyggnadsutbildning med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motion 1983/84: 2745 yrkande 6 godkänner det som har föreslagits i propositionen,
22. att riksdagen beträffande regionalt arbetsmarknadsanknuten påbyggnadsutbildning (f. n. högre specialkurser) godkänner förslaget i proposition 1983/84: 116 att tim- och kursplaner fr. o. m. läsåret 1985/86 får fastställas av länskolnämnderna i en landsomfattande försöksverksamhet,
23. att riksdagen beträffande klassföreståndarskap avslår motion 1983/84: 2745 yrkande 7,
24. att riksdagen beträffande individuell studieplanering utan erinran lägger till handlingarna det som har anförts i proposition 1983/84: 116,
25. att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motion 1983/84: 2745 yrkande 8 godkänner att försöksverksamhet anordnas i olika former för ökat inflytande för elever och ökad föräldramedverkan,
26. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med praktik på alla linjer och linjeliknande specialkurser i gymnasieskolan med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motionerna 1983/84: 2740 yrkande 4, 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del godkänner det som har föreslagits i propositionen,
27. att riksdagen beträffande uttalande om praktikperiodernas längd m. m. avslår motionerna 1983/84: 2739 yrkande 6 och 1983/84: 2742 yrkande 2 a,
28. att riksdagen beträffande försöksverksamheten med yrkesorienteringsvecka och återkommande praktisk arbetslivsorientering

med bifall till proposition 1983/84: 116 beslutar att den skall avvecklas med början 1984/85,

29. att riksdagen beträffande viss yrkesinriktad utbildning och verkstadsskola avslår motionerna 1983/84: 989 yrkande 4 och 1983/84: 2739 yrkande 7,
30. att riksdagen beträffande lärlingsutbildning avslår motion 1983/84: 2743 yrkande 4,
31. att riksdagen beträffande viss förändring av yrkesutbildning avslår motionerna 1983/84: 1709 och 1983/84: 2287,
32. att riksdagen beträffande anpassning av regelsystemen för gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen till varandra i fall där det behövs för att möjliggöra ökat samarbete mellan utbildningsformerna i syfte att utnyttja resurserna bättre godkänner det som har förordats i proposition 1983/84: 116,
33. att riksdagen beträffande viss samordning avseende arbetsmarknadsutbildningen avslår motionerna 1983/84: 2739 yrkande 8 och 1983/84: 2741 i denna del,
34. att riksdagen beträffande skyldighet för varje länsskolnämnd att ta initiativ till regelbundna samråd om utbudet av utbildning i gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen och arbetsmarknadsutbildningen i länet med avslag på motion 1983/84: 2738 godkänner det som har föreslagits i proposition 1983/84: 116,
35. att riksdagen beträffande vissa behörighetsregler för antagning till högskolan avslår motionerna 1983/84: 1689 i denna del och 1983/84: 2740 yrkande 7,
36. att riksdagen beträffande direktintagning till högskolan avslår motionerna 1983/84: 2740 yrkande 8 och 1983/84: 2743 yrkande 5,
37. att riksdagen beträffande vissa åtgärder avseende antagningsystemet för högskolan avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 a,
38. att riksdagen beträffande bidragsdelen till lokalt utvecklingsarbete i statsbidraget till lokal skolutveckling med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del godkänner att den av kommunerna får användas för angivet försöks- och utvecklingsarbete enligt regler som regeringen utformar,
39. att riksdagen till *Reformering av gymnasieskolan* med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 12 500 000 kr.,
40. att riksdagen till *Fortbildning m.m.* med bifall till proposition 1983/84: 116 och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln, i stället för det

i proposition 1983/84: 100 bilaga 10 angivna beloppet, anvisar ett reservationsanslag av 20 489 000 kr.

Stockholm den 24 maj 1984

På utbildningsutskottets vägnar

GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Björn Samuelson (vpk), Margot Wallström (s), Larz Johansson (c), Ingvar Johnsson (s), Barbro Nilsson i Örnsköldsvik (s) och Linnea Hörlén (fp).

Reservationer

1. Utgångspunkter för ett reformarbete inom gymnasieskolan (mom. 1)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Utskottet vill" och på s. 10 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill först ange några väsentliga principer för skolväsendet i dess helhet.

Skolan skall dels bibringa alla elever grundläggande kunskaper och färdigheter, dels utveckla vars och ens personliga anlag och intressen. På högre stadier träder enligt utskottets mening skolans personlighetsutvecklande funktion i förgrunden. Det är skolans skyldighet att erbjuda en mångfasetterad utbildning som tar vara på och vidareutvecklar det som hos varje människa är unikt. Kunskapsförmedlingen skall på samtliga stadier sättas före alla andra uppgifter.

Mot denna bakgrund bör idén om det sammanhållna högstadiet överges. Utrymmet för personliga val baserade på fallenhet och intresse måste vidgas. Endast därigenom kan varje elevs personliga anlag tas till vara.

Elever som upptäcker att de valt fel bör enligt utskottets uppfattning ges möjlighet att komplettera sina kunskaper genom att kompletteringsperioder av för den enskilde anpassad längd skall finnas tillgängliga mellan grundskola och gymnasieskola samt mellan gymnasieskola och högskola. Härigenom undviks återvändsgränder samtidigt som kunskapskravet hävdas.

Möjligheterna till intresseinriktade val i högstadiet måste enligt utskottets uppfattning ges en naturlig fortsättning i gymnasieskolan. Utskottet

vill emellertid understryka att gymnasieskolan är – och bör förbli – en del av det frivilliga skolväsendet. Dess undervisning skall vara klart inriktad mot yrkesverksamhet, fortsatt yrkesutbildning eller fortsatta studier.

Utskottet finner mot denna bakgrund – till skillnad från propositionen – att förändringarna i gymnasieskolan bör syfta till att förstärka resp. gymnasieskolelinjers inriktning mot uppställda mål. De studieförberedande linjerna måste bättre än i dag ge den nödvändiga grunden för vidare studier. De yrkesinriktade linjerna måste närmas till arbetslivet för att bättre kunna bibringa eleverna relevanta kunskaper och färdigheter men också klara uppgiften att förmedla kännedom om arbetslivets villkor i övrigt. Som framhålls i motion 1983/84: 2743 är en skola som visar känslighet för olika begåvningsstyper bäst skickad att klara kvalitetskravet. Studietradition inom familjen kan därmed reduceras i betydelse. Utskottet vill till slut också som sin mening framhålla att goda kunskaper på ett något smalare område är en bättre grund också för senare kompletteringar än ett ytligt kunnande över ett bredare fält. Gedigna kunskaper skapar respekt för kunskapers innebörd.

Angående den i propositionen föreslagna successiva reformstrategin vill utskottet anförda följande.

Utskottet välkomnar att regeringen avvisar gymnasieutredningens förslag om en total omvälvning av gymnasieskolan i ett sammanhang.

Utskottet, som i princip instämmer i tanken på förändringar baserade på genomförd försöksverksamhet, anser det nödvändigt att en förändring av gymnasieskolan präglas av ett stort inflytande för andra än den centrala skolförvaltningen. Utskottet finner det också naturligt att ta till vara de fristående skolornas erfarenheter.

Riksdagen bör med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anförut om utgångspunkter för ett reformarbete inom gymnasieskolan.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande utgångspunkter för ett reformarbete inom gymnasieskolan med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anförut,

2. Utgångspunkter för ett reformarbete inom gymnasieskolan (mom. 1)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Utskottet vill" och på s. 10 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som i det föregående har redogjort för det huvudsakliga

innehållet i motion 1983/84: 2741, ansluter sig i allt väsentligt till det som i motionen har anförts om principen för en framtida gymnasieskola. Detta gäller bl. a. en indelning av gymnasieskolan i tre sektorer med de skilda inriktningar som anges i motionen. Riksdagen bör med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del begära ett nytt förslag av regeringen avseende försöksverksamhet i gymnasieskolan. Som utgångspunkt för förslaget bör gälla de riktlinjer som anges i motionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Riksdagen bör därjämte avslå motion 1983/84: 2743 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande utgångspunkter för ett reformarbete inom gymnasieskolan med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del och med avslag på motion 1983/84: 2743 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført,

3. Riksdagens roll i försöksverksamheten (mom. 4)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydlé och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar "Vad gäller" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Av propositionen framgår inte vilken roll regeringen vill tilldela riksdagen och vilken roll den själv tillsammans med SÖ avser spela.

I propositionen framhålls att regeringen vill ge SÖ i uppdrag att utarbeta förslag till det försöks- och utvecklingsprogram som avses bli genomfört efter riksdagens beslut. Detta är inte tillfyllest. Ett konkret program för försöks- och utvecklingsverksamhet som grundas på de av utskottet angivna riktlinjerna bör föreläggas riksdagen. Verksamhetens omfång får inte göras större än att ordnade förhållanden inom gymnasieskolan kan garanteras också under försökstiden. Utvecklingen av försöksverksamheten bör kontinuerligt avrapporteras till riksdagen. Vad utskottet här har anført om riksdagens roll i försöksverksamheten bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 2 i denna del och med anledning av motion 1983/84: 2740 yrkande 1 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande riksdagens roll i försöksverksamheten med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 2 i denna del och med anledning av motion 1983/84: 2740 yrkande 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

4. Intagning i gymnasieskolan på höstterminsbetyget i årskurs 9 i grundskolan (mom. 5)

Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar "Utskottet har" och slutar "i grundskolan" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det uppenbart att det nuvarande systemet med intagning i gymnasieskolan på höstterminsbetyget i årskurs 9 i grundskolan innebär så stora olägenheter att en återgång till det tidigare systemet med intagning på vårterminsbetyget är nödvändig. Förändringen bör träda i kraft i så god tid att den kan gälla intagningen inför läsåret 1985/86 och därmed avse intagningsarbetet redan nästa läsår, 1984/85. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1983/84: 1686, 1983/84: 2016 yrkande 13 och 1983/84: 2743 yrkande 8 och med anledning av motionerna 1983/84: 448 och 1983/84: 652 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande intagning i gymnasieskolan på höstterminsbetyget i årskurs 9 i grundskolan med bifall till motionerna 1983/84: 1686, 1983/84: 2016 yrkande 13 och 1983/84: 2743 yrkande 8 och med anledning av proposition 1983/84: 116 och motionerna 1983/84: 448 och 1983/84: 652 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

5. Gemensam start i gymnasieskolan (mom. 6)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m) och Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar "Utskottet erinrar" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet avvisar tanken på ett system med gemensam start i gymnasieskolan och ansluter sig därmed till den uppfattning som har framförts i de redovisade motionerna. Ett sammanhållet första år riskerar för flertalet såväl praktiskt som teoretiskt inriktade elever att te sig meningslöst. Ett val i den aktuella åldern är enligt utskottets mening nödvändigt. Eventuella felval måste emellertid kunna korrigeras. Härigenom kan återvändsgränder undvikas. Utskottet finner med hänvisning till det anförda att det inte föreligger skäl för regeringen att besluta om uppdrag till SÖ avseende syftena med gemensam start i enlighet med vad föredragande statsrådet har anfört i proposition 1983/84: 116. Med detta tillstyrker utskottet motionerna 1983/84: 2740 yrkande 3, 1983/84: 2742 yrkande 1 och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande utredningsarbete avseende gemensam start i gymnasieskolan med bifall till motionerna 1983/84: 2740 yrkande 3, 1983/84: 2742 yrkande 1 och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del och med anledning av proposition 1983/84: 116 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

6. Vissa åtgärder i grundskolan (mom. 7)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar "Utskottet finner" och slutar "vissa elever" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till vad i motionerna 1983/84: 2743 och 1983/84: 2745 har anförts om förändringar i grundskolan i syfte att för många elever underlätta övergången till gymnasieskolan. Sålunda bör en differenciering av högstadiet övervägas. Vidare är det angeläget att göra en översyn av den praktiska arbetslivsorienteringen för att uppnå ett bättre utnyttjande av resurserna. Utskottet anser även att lärlingsutbildning bör kunna komma i fråga som intresseväckande utbildningsform för vissa elever på högstadiet. Framför allt som ett alternativ till anpassad studiegång bör enligt utskottet lärlingsutbildning vara lämplig. Utskottet förordar också mera preciserade krav för intagning i gymnasieskolan. Godkända resultat i ämnen som är viktiga för den sökta studievägen bör kunna uppställas som villkor för intagning. Möjligheter till kompletteringsstudier mellan grundskolan och gymnasieskolan måste finnas för att ge alla elever möjligheten att klara nödvändiga kunskapskrav. Riksdagen bör av regeringen begära förslag om åtgärder inom grundskolan i enlighet med vad utskottet har anfört. Med detta tillstyrker utskottet motionerna 1983/84: 2743 yrkandena 9 och 10 samt 1983/84: 2745 yrkande 1 och yrkande 2 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen beträffande vissa åtgärder i grundskolan i syfte att åstadkomma en mjukare övergång till gymnasieskolan för vissa elever med bifall till motionerna 1983/84: 2743 yrkandena 9 och 10 och 1983/84: 2745 yrkande 1 samt yrkande 2 i denna del och med anledning av proposition 1983/84: 116 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

7. Gymnasieskolans linjesystem (mom. 9)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar "Enligt vad" och slutar "följer utvecklingen" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill härutöver understryka att tillträdessystemet till högre utbildning har en avgörande påverkan på den naturvetenskapliga linjen. Med dagens antagningsregler missgynnas elever som väljer den naturvetenskapliga linjen. Utskottet finner det synnerligen angeläget att tillträdesutredningen lämnar sådana förslag att motivationen för elever att välja för de fortsatta studierna meningsfulla utbildningsvägar i gymnasieskolan förstärks.

8. Ändrad benämning på humanistisk linje (mom.10)

Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar "Utskottet inser" och slutar "motion 1983/84: 2744" bort ha följande lydelse:

Den i motionen påtalade förvirringen i vad avser innebörden av ordet humanistisk samt behovet att göra klart vad utbildningen på humanistisk linje i huvudsak innehåller är för utskottet skäl nog att förorda en ändrad benämning i enlighet med motionens yrkande. Benämningen språkvetenskaplig linje ger besked om att linjen ger den bredaste språkutbildningen i gymnasieskolan med bl.a. möjlighet till studier av tre moderna språk under tre år samt latin (i vissa fall även grekiska). En förändring i nu berört hänseende medför tillika att det klargörs att det i gymnasieskolan finns en särskild linje som syftar till att tillgodose det angelägna behovet av viss bredd i den språkliga utbildningen. Riksdagen föreslås med bifall till motion 1983/84: 2744 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anfört om ändrad benämning på humanistisk linje.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen beträffande ändrad linjebenenämning med bifall till motion 1983/84: 2744 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

9. Grundkurser, tilläggskurser och temastudier (mom. 12)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar "Utskottet finner" och slutar "och 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det som i propositionen har anförts om uppdelning av

ämnen i specialkurser och tilläggskurser intressant. Däremot kan utskottet inte dela föredragande statsrådets uppfattning att antalet genomgångna tilläggskurser inte bör ha någon betydelse vid urval till högre studier. Utskottet har den grundläggande inställningen att kunskapsinhämtande bör stimuleras. Mot bakgrund härav faller det sig naturligt att genomgångna tilläggskurser skall kunna tillgodoräknas vid t.ex. antagning till högskolan.

Utskottet konstaterar att det redan inom ramen för gällande bestämmelser ges möjlighet till temastudier. Den i propositionen angivna uppläggningsen av temastudier kan leda till uppkomsten av blockämnena, vilket enligt utskottet bör undvikas. Något uppdrag till SÖ om utvecklingsarbete i nu berört hänseende finns inte skäl för regeringen att överväga.

Vad utskottet har anfört om grundkurser och tilläggskurser samt temastudier bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2745 yrkandena 3 och 4 och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen beträffande grundkurser och tilläggskurser samt temastudier med bifall till motion 1983/84: 2745 yrkandena 3 och 4, med anledning av proposition 1983/84: 116 och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

10. Grundkurser, tilläggskurser och temastudier (mom. 12)

Vid avslag på reservation 2

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar "Utskottet finner" och slutar "och 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att vad i proposition 1983/84: 116 har anförts om grundkurser och tilläggskurser samt temastudier är så oklart att riksdagen av regeringen bör begära ett nytt förslag. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del och med anledning av propositionen och motion 1983/84: 2745 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna. Riksdagen bör därjämte avslå motion 1983/84: 2745 yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen beträffande grundkurser och tilläggskurser samt temastudier med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del, med anledning av proposition 1983/84: 116 och motion 1983/84: 2745 yrkande 4 och med avslag på motion 1983/84: 2745 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

11. Betygssystem m. m. (mom. 13 och 14)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 som börjar "Utskottet, som" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets uppfattning angeläget att det nuvarande relativa betygssystemet ersätts med ett system där betygen anger vad eleverna kan i förhållande till bestämda kursmål. Härigenom motverkas en osund konkurrens, i vilken elevernas prestationer mäts i förhållande till kamraternas. Riksdagen bör begära att regeringen föranstaltar om åtgärder i syfte att så snart som möjligt ersätta det nuvarande betygssystemet med ett kursrelaterat betygssystem. Därjämte bör riksdagen uttala sig för att det bör vara möjligt att tillgodoräkna kompletterande betyg i en urvalssituation.

Vad utskottet har anfört om betygssystem och möjlighet att komplettera betyg bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 7, med anledning av motionerna 1983/84: 2297 och 1983/84: 2742 yrkande 2 c och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 och 14 bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen beträffande betygssystem med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 7, med anledning av motionerna 1983/84: 2297 i denna del och 1983/84: 2742 yrkande 2 c och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,
14. att riksdagen beträffande komplettering av betyg med anledning av motion 1983/84: 2297 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

12. Betygssystem (mom. 13)

Vid avslag på reservation 2

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 som börjar "Utskottet, som" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att innebörden av ett system med grundkurs och tilläggskurs är mycket oklar. Klart är emellertid att det tänkta kurssystemet påverkar utformningen av ett annat betygssystem än det nuvarande. Riksdagen bör genom ett uttalande göra klart att förslag om ett ändrat betygssystem skall underställas riksdagen för prövning. Riksdagen föreslås med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del och med avslag på motionerna 1983/84: 2297 i denna del, 1983/84: 2742 yrkande 2 c och 1983/84: 2743 yrkande 7 som sin mening ge regeringen detta till känna.

dels att utskottets hemställande under 13 bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen beträffande betygssystem med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del och med avslag på motionerna 1983/84: 2297 i denna del, 1983/84: 2742 yrkande 2 c och 1983/84: 2743 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

13. Specialämnena (mom. 15)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydén och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som erinrar om att specialämnena redan i dag återfinns på den treåriga ekonomiska linjen, den naturvetenskapliga linjen och den fyraåriga tekniska linjen anser att specialämnena även på den samhällsvetenskapliga och humanistiska linjen bör kunna införas utan föregående försöksverksamhet. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med ett preciserat förslag. Riksdagen bör med bifall till motion 1983/84: 2745 yrkande 5 och med anledning av proposition 1983/84: 116 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anfört om specialämnena i årskurs 3 på samhällsvetenskaplig och humanistisk linje.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. att riksdagen beträffande specialämnena i årskurs 3 på samhällsvetenskaplig och humanistisk linje med bifall till motion 1983/84: 2745 yrkande 5, med anledning av proposition 1983/84: 116 och med avslag på motion 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

14. Specialämnena (mom. 15)

Vid avslag på reservation 2

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringens förslag om försöksverksamhet med specialämnena är alltför oklart för att riksdagen nu skall kunna ta ställning till det. Regeringen bör återkomma med nytt förslag. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del och med avslag på proposition 1983/84: 116 och motion 1983/84: 2745 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemstállan under 15 bort ha följande lydelse:

15. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med specialämnena i årskurs 3 av samhällsvetenskaplig och humanistisk linje med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del och med avslag på proposition 1983/84: 116 och motion 1983/84: 2745 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anför

15. Individuella timplanejämkningar, föreningsmedverkan m. m. (mom. 17–19)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar "Utskottet konstaterar" och på s. 22 slutar "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Den av föredragande statsrådet förordade vidgningen av möjligheten till individuella timplanejämkningar för intresseval finner utskottet angelägen. Emellertid delar utskottet inte statsrådets uppfattning att timplanejämkningen skall kunna avse även föreningsverksamhet. Riksdagen bör klart ange att möjlighet till timplanejämkning förutom idrott och estetiska ämnen enbart skall gälla läroämnena. Vidare vill utskottet förorda att en verksamhet övervägs i vilken vid vissa skolor timplanejämkningar medges för hela grupper av elever för att tillgodose elevers gemensamma intresse och fallenhet för vissa ämnen. Verksamheten bör ske i analogi med den numera reguljära verksamheten med idrottsgymnasier. Med hänvisning till vad utskottet har anför

När det gäller de motionsledes framförda kraven på möjligheten för eleverna att utvecklas utifrån sina anlag och personliga förutsättningar, ansluter sig utskottet till vad i de berörda motionerna har anförts härom. Utskottet, som hänvisar till vad i det föregående har förordats av utskottet avseende möjligheterna till personliga intresseval, anser att riksdagen bör särskilt uttala sig om det angelägna i att förbättra möjligheterna för olika begåvningsstyper att till fullo utveckla sina anlag. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 1983/84: 2016 yrkande 18 och 1983/84: 2740 yrkande 6.

Som framgår av vad utskottet har redovisat i det föregående avser föredragande statsrådet föreslå regeringen att uppdraga åt SÖ och statens ungdomsråd att lägga fram förslag som syftar till att främja föreningsverksamhet i skolan m. m. Utskottet anser att föreningsverksamhet är ett positivt inslag i vårt samhälle. Utskottet avvisar däremot tanken på att en sådan till sin natur fri verksamhet systematiskt integreras i skolans arbete.

Utskottet finner inte att det finns anledning för regeringen att vidta några åtgärder i enlighet med det som i propositionen har anförts om föreningsverksamhet. Vad utskottet här anför om föreningsverksamhet bör riksdagen med bifall till motion 1983/84:2745 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 17, 18 och 19 bort ha följande lydelse:

17. att riksdagen beträffande möjligheten till timplanejämkningar för personliga intresseval m.m. med bifall till motionerna 1983/84:655, 1983/84:2303 och 1983/84:2743 yrkande 6 och med anledning av proposition 1983/84:116 och motionerna 1983/84:1259 yrkande 12 och 1983/84:2740 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anförts,
18. att riksdagen beträffande elevernas utveckling efter egna förutsättningar med bifall till motionerna 1983/84:2016 yrkande 18 och 1983/84:2740 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anförts,
19. att riksdagen beträffande föreningsverksamhet med bifall till motion 1983/84:2745 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anförts,

16. Individuella timplanejämkningar m. m. (mom. 17)

Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar "Utskottet konstaterar" och på s. 22 slutar "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Riksdagen har tidigare beslutat om reguljär verksamhet med kombination av gymnasieskolstudier och specialidrott samt försöksverksamhet med individuella timplanejämkningar för kombination av specialidrott och studier vid hemortens gymnasieskola (prop. 1981/82:100, UbU 1981/82:18 och 23, rskr 1981/82:252 resp. prop. 1982/83:100, UbU 1982/83:21, rskr 1982/83:311). Utskottet anser att det även för elever med annan specialtalang än idrott bör finnas möjligheter till utveckling genom liknande anordningar. Detta bör gälla elever som har speciella förutsättningar för t.ex. musik, sång, matematik, fysik, språk, dans eller teckning. Riksdagen bör med bifall till motionerna 1983/84:1259 yrkande 12 och 1983/84:2740 yrkande 5 och med anledning av motion 1983/84:2743 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna att försöksverksamhet med individuella timplanejämkningar för personliga intresseval skall anordnas och avse inte bara idrott och estetiska ämnen utan även skolämnen. Riksdagen bör därjämte avslå motionerna 1983/84:655 och 1983/84:2303.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. att riksdagen beträffande möjligheten till individuella timplanejämkningar för personliga intresseval m. m. med bifall till motionerna 1983/84: 1259 yrkande 12 och 1983/84: 2740 yrkande 5, med anledning av proposition 1983/84: 116 och motion 1983/84: 2743 yrkande 6 och med avslag på motionerna 1983/84: 655 och 1983/84: 2303 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

17. Individuella timplanejämkningar m. m. (mom. 17)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar "När det" och slutar "och bild" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att även estetiska ämnen, t. ex. musik och bild, jämte idrott skall omfattas av den nu föreslagna försöksverksamheten. Vidare bör det vara möjligt att genom individuella timplanejämkningar tillgodose intresse av föreningsverksamhet. Som motivering för detta vill utskottet peka på föreningsverksamhetens betydelse för elevernas sociala och kulturella fostran.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar "Med hänvisning" och slutar "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av proposition 1983/84: 116 och med avslag på motionerna 1983/84: 655, 1983/84: 1259 yrkande 12, 1983/84: 2303, 1983/84: 2740 yrkande 5 och 1983/84: 2743 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om personliga intresseval avseende idrott, estetiska ämnen och föreningsverksamhet.

18. Påbyggnadsutbildning m. m. (mom. 21)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar "Beträffande möjligheten" och slutar "på påbyggnadsutbildning" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om satsning på påbyggnadsutbildning av den art som anges i propositionen. Emellertid är enligt utskottets uppfattning förslaget ofullständigt. Möjligheten till påbyggnadsutbildning bör också innefatta möjlighet till kurser för komplettering av ämnen samt omprövning av betyg.

Vad utskottet har anfört om satsning på påbyggnadsutbildningar bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2745 yrkande 6 och med anledning av proposition 1983/84: 116 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. att riksdagen beträffande satsning på påbyggnadsutbildning med bifall till motion 1983/84: 2745 yrkande 6 och med anledning av proposition 1983/84: 116 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

19. Klassföreståndarskap (mom. 23)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar "I skolförordningen" och slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet saknar i propositionen närmare besked om vilken inriktning det planerade utvecklingsarbetet avseende ett aktivare klassföreståndarskap skall ha. Utskottet avvisar för sin del gymnasieutredningens förslag om klassföreståndaren som handledare för eleverna. Systemet skulle bli ohanterligt. Riksdagen bör göra ett uttalande av den innebörden att ett utvecklingsarbete i enlighet med vad föredragande statsrådet har anfört inte behövs. Härmed tillstyrker utskottet motion 1983/84: 2745 yrkande 7.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. att riksdagen beträffande klassföreståndarskap med bifall till motion 1983/84: 2745 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

20. Elevinflytande och föräldramedverkan (mom. 25)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar "När det" och slutar "i frågan" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner regeringens förslag om försöksverksamhet med olika former för ökat inflytande för eleverna och ökad föräldramedverkan oklart i den del det avser föräldrarnas roll i skolan. Det är enligt utskottets uppfattning angeläget att i sammanhanget framhålla föräldrarnas ansvar för och inflytande över det egna barnets skolgång vid exempelvis val av skola, uppföljning av studieresultat m. m. När det gäller undervisningssituationen i skolan är det snarare lärarrollen som bör stärkas. Vad utskottet har anfört om innebörden av ett ökat föräldrainflytande bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 1983/84: 2745 yrkande 8.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. att riksdagen beträffande elevinflytande och föräldramedverkan med bifall till motion 1983/84: 2745 yrkande 8 och med avslag på proposition 1983/84: 116 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

21. Försöksverksamhet med praktik (mom. 26)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Utskottet delar" och på s. 28 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker regeringens förslag om försöksverksamhet med praktik på alla linjer och linjeliknande specialkurser.

Utskottet konstaterar att regeringen givit upp ambitionen att söka åstadkomma en anknytning mellan praktiken och innehållet i de skilda utbildningarna. Praktiken kommer därmed i realiteten att få karaktären av en allmän arbetslivskontakt. För utskottet förefaller härigenom en verksamhet med praktik i enlighet med regeringens förslag leda till ett missbruk av tid, som det är angeläget att använda för andra viktiga uppgifter. Utskottet menar att elevernas kontakt med arbetslivet – vilken i och för sig är motiverad – bör kunna ernås på annat sätt än genom den i propositionen föreslagna försöksverksamheten, t. ex. med hjälp av väl förberedda besök på arbetsplatser och genom elevernas egna ofta omfattande erfarenheter av feriearbete.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen skall avslå proposition 1983/84: 116 och motionerna 1983/84: 2740 yrkande 4 och 1983/84: 2741 i vad avser försöksverksamhet med praktik. Därvid bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anfört i frågan.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med praktik på alla linjer och linjeliknande specialkurser i gymnasieskolan med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del och med avslag på proposition 1983/84: 116 och motionerna 1983/84: 2740 yrkande 4 och 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

22. Försöksverksamhet med praktik (mom. 26)

Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Utskottet delar" och på s. 28 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte annat än under vissa bestämda förutsättningar ansluta sig till förslaget att föra in praktik på gymnasieskolans alla linjer. Praktiken måste för det första avse en relevant yrkespraktik. Elever på naturvetenskaplig linje skall t. ex. kunna få praktisera på ett elektronikföretag eller på en läkemedelsindustri. Vidare bör införande av praktik ske på sådant sätt att det totala antalet timmar i skolans ämnen inte minskar. Mot bakgrund av svårigheterna att anskaffa praktikplatser bör – i syfte att minska efterfrågan på praktikplatser – som alternativ till praktik erbjudas möjlighet till fördjupningsstudier utöver specialarbetet, vars återinförande utskottet har tillstyrkt i det föregående. Härmed klargörs att praktiken inte får betraktas som ett självändamål.

Vad utskottet ovan har anfört om försöksverksamhet med praktik på gymnasieskolans alla linjer och linjeliknande specialkurser bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2740 yrkande 4 och med avslag på proposition 1983/84: 116 samt motionerna 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med praktik på alla linjer och linjeliknande specialkurser i gymnasieskolan med bifall till motion 1983/84: 2740 yrkande 4 och med avslag på proposition 1983/84: 116 samt motionerna 1983/84: 2741 i denna del och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

23. Försöksverksamhet med praktik (mom. 26)

Vid avslag på reservation 2

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Utskottet delar" och på s. 28 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till uppfattningen i motion 1983/84: 2741 att praktiken måste utgöras av ett ändamålsenligt arbete, där samhällsnyttan skall utgöra ett kriterium på ändamålsenligheten. Praktiken skall vara ett viktigt inslag i gymnasieskolan. Mot bakgrund av erfarenheterna hittills att det är svårt att anskaffa tillräckligt med praktikplatser, föreslår utskottet att riksdagen skall besluta att ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag om lagstiftning i syfte att garantera gymnasieskoleleverna tillgång

på praktikplatser. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del som sin mening ge regeringen till känna. Riksdagen föreslås därmed avslå proposition 1983/84: 116 och motionerna 1983/84: 2740 yrkande 4 och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del,

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. att riksdagen beträffande försöksverksamhet i gymnasieskolan med praktik med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del och med avslag på proposition 1983/84: 116 och motionerna 1983/84: 2740 yrkande 4 och 1983/84: 2743 yrkande 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

24. Uttalande om praktikperiodernas längd m. m. (mom. 27)

Kerstin Göthberg (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar "I propositionen" och slutar "yrkande 2 a" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet bör den i propositionen angivna riktlinjen om upp till tre veckor per läsår för praktik inte uppfattas som en övre gräns. Praktikens omfattning bör få avgöras av de lokala förutsättningarna i vad gäller tillgång på praktikplatser av god kvalitet. Riksdagen bör göra ett uttalande av sådan innebörd. Utskottet tillstyrker därmed motion 1983/84: 2739 yrkande 6 och avstyrker motion 1983/84: 2742 yrkande 2 a.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. att riksdagen beträffande uttalande om praktikperiodens längd med bifall till motion 1983/84: 2739 yrkande 6 och med avslag på motion 1983/84: 2742 yrkande 2 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

25. Viss yrkesinriktad utbildning och verkstadsskola (mom. 29)

Kerstin Göthberg (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar "Utskottet utgår" och slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att det inom ramen för den föreslagna försöksverksamheten ges stort utrymme för utbildning som leder till kunskaper om små- och egenföretagandets villkor. Riksdagen bör göra ett uttalande av den innebörden. Vidare bör riksdagen enligt utskottet som sin mening ge regeringen till känna att det beredningsarbete inom regeringskansliet avseende den framtida yrkesutbildningen som föredragande statsrådet avser starta bl. a. innefattar att SÖ får i uppdrag att föreslå en vidareutveckling av formerna för den arbetsplatsför-

lagda utbildningen dithän att verksamhet med verkstadsskola i enlighet med vad som anförs i motion 1983/84: 989 kan komma till stånd.

Vad utskottet här har anfört om viss yrkesinriktad utbildning och verksamhet med verkstadsskola bör riksdagen med bifall till motionerna 1983/84: 989 yrkande 4 och 1983/84: 2739 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. att riksdagen beträffande viss yrkesutbildning och verkstadsskola med bifall till motionerna 1983/84: 989 yrkande 4 och 1983/84: 2739 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

26. Lärlingsutbildning (mom. 30)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s.30 som börjar "Riksdagen har" och slutar "yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning att den yrkesinriktade utbildningen i skolan skulle gagnas bäst av att en omfattande lärlingsutbildning kommer till stånd. Genom lärlingsutbildning kan eleverna ges en utbildning som är anpassad både efter den enskilde elevens intresse och efter arbetslivets krav. Härvid kan undervisningen i fackteori och arbetsteknik samt andra ämnen förenas med förtrogenhet med arbetslivets regler och krav, vilket underlättar unga människors introduktion på arbetsmarknaden.

Åtskilliga kommuner står i dag inför behovet av omfattande moderniseringar av den maskinella utrustningen i gymnasieskolan. Skall den gymnasiala yrkesutbildningen ha några möjligheter att godtagbart förbereda den unga generationen för yrkeslivet, är en modern maskinell utrustning nödvändig. Det är ekonomiskt klokt att genom lärlingsutbildning dra nytta av den utrustning företagen förfogar över. Knappa offentliga utbildningsresurser kan därigenom satsas på andra angelägna områden.

Utskottet instämmer i vad som anförs om lärlingsutbildning i motion 1983/84: 2743. Innan en lärlingsreform av större omfattning beslutas, är det nödvändigt att riksdagen uppdrar åt regeringen att lösa ett antal återstående frågor. Vidare bör regeringen ta kontakt med arbetsmarknadens parter och branschorganisationerna för att diskutera formerna för deras medverkan i utbildningen m. m.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. att riksdagen beträffande lärlingsutbildning med bifall till motion 1983/84: 2743 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

27. Behörighetsregler för antagning till högskolan (mom. 35)

Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar "Utskottet erinrar" och slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som i det föregående har återgivit yrkande 7 i motion 1983/84: 2740, föreslår att riksdagen skall uttala sig för att regeringen bör besluta om tilläggsdirektiv till tillträdesutredningen i enlighet med vad som förordas i motionen. I vad avser motivering för ett sådant beslut hänvisar utskottet till vad som har anförts i motionen. Utskottet vill för sin del erinra om möjligheten att genom den föreslagna åtgärden komma till rätta med de s. k. taktikvalen i gymnasieskolan. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2740 yrkande 7 och med anledning av motion 1983/84: 1689 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om behörighetsregler för antagning till högskolan.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. att riksdagen beträffande vissa behörighetsregler med bifall till motion 1983/84: 2740 yrkande 7 och med anledning av motion 1983/84: 1689 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

28. Direktintagning till högskolan (mom. 36)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m) och Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar "Med hänvisning" och slutar "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är mycket angeläget – bl. a. mot bakgrund av arbetsmarknadssituationen för de berörda ålderskategorierna bland ungdomarna – att ytterligare underlätta för de ungdomar som kommer direkt från gymnasieskolan att få tillträde till högskolan. Enligt utskottets mening bör åtgärder vidtas skyndsamt. Pågående arbete inom tillträdesutredningen bör inte hindra riksdagen från att i enlighet med motionernas yrkanden uttala sig för att direktintagningen till högskolan bör höjas till 50 % fr. o. m. vårterminen 1985. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 1983/84: 2740 yrkande 8 och 1983/84: 2743 yrkande 5.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. att riksdagen beträffande direktintagning till högskolan med bifall till motionerna 1983/84:2740 yrkande 8 och 1983/84:2743 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

29. Anslagsberäkningen m. m. (mom. 38, 39 och 40)

Vid bifall till reservation 2

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar "Utskottet föreslår" och slutar "bifaller förslaget" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till att utskottet i det föregående har förordat att regeringen bör återkomma med nytt förslag om försöksverksamhet bör regeringens förslag om användningen av viss del av statsbidraget till lokal skolutveckling avslås. Utskottet tillstyrker därmed motion 1983/84:2741 i denna del.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar "Utskottet som" och slutar "20 489 000 kr." bort ha följande lydelse:

Då utskottet anser att riksdagen i enlighet med yrkandet i motion 1983/84:2741 bör begära ett nytt förslag om reformering av gymnasieskolan, avstyrker utskottet regeringens förslag till anslagsberäkning för budgetåret 1984/85. Särskilda medel i den omfattning som regeringen har begärt till försöksverksamheten bör i avvaktan på ett nytt förslag inte anvisas. Regeringen bör få återkomma i frågan om särskilda medel i samband med förslag till anslag på tilläggsbudget. Riksdagen bör med hänvisning härtill avslå proposition 1983/84:116 i vad avser ett nytt anslag på statsbudgeten benämnt Reformering av gymnasieskolan. Vidare bör riksdagen med avslag på proposition 1983/84:116 ej besluta om ändring av riksdagens tidigare beslut (prop. 1983/84:100, UbU 1983/84:16, rskr 1983/84:207) under innevarande riksmöte avseende medel under anslaget Fortbildning m. m. Utskottet tillstyrker med det anförda motion 1983/84:2741 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 38, 39 och 40 bort ha följande lydelse:

38. att riksdagen beträffande bidragsdelen till lokalt utvecklingsarbete i statsbidraget till lokal skolutveckling med bifall till motion 1983/84:2741 i denna del och med avslag på proposition 1983/84:116 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,
39. att riksdagen beträffande ett nytt anslag under åttonde huvudtiteln med bifall till motion 1983/84:2741 i denna del och med avslag på proposition 1983/84:116 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

40. att riksdagen beträffande anslaget Fortbildning m. m. under åttonde huvudtiteln med bifall till motion 1983/84: 2741 i denna del och med avslag på proposition 1983/84: 116 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

Särskilda yttranden

1. Individuella timplanejämkningar (mom. 17)

Bengt Wiklund (s) och Helge Hagberg (s) anför:

Vi är positiva till den utveckling i fråga om individuella timplanejämkningar för personliga intresseval som utskottets ställningstagande i vad avser estetiska ämnen innebär. Härigenom sker en anknytning till elevens fritidsintressen som är värdefull. Som ett nästa steg i utvecklingen ser vi möjligheten till motsvarande verksamhet för att tillmötesgå intresse för föreningsverksamhet.

2. Behörighetsregler för antagning till högskolan m. m. (mom. 35)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anför:

Många av problemen inom den högre utbildningen kan återföras på det behörighets- och urvalssystem som genomfördes i samband med högskole-reformen. Hit hör att den s. k. genomströmningen i den högre utbildningen minskat kraftigt, att antalet studieavbrott ökat, att den sociala snedrekryteringen förstärkts, att medianåldern för nyantagna studerande för många utbildningslinjer och ämnen höjts drastiskt och att kvalitetskraven har måst sänkas inom flera ämnen.

Vi har länge påtalat antagningssystemets många fel och brister samt föreslagit ett helt annorlunda system. Vi menar att det behövs bl. a. skärpningar av förkunskapskraven till åtskilliga utbildningar samt två olika allmänna behörighetsnivåer, en för mer krävande utbildningsvägar som skall bygga på kunskaper i nivå med de tre- och fyraåriga gymnasielinjerna och en för övrig högskoleutbildning. Vi anser också att det behövs en förberedande utbildning för studerande utan föregående gymnasieutbildning eller enbart tvåårig gymnasieutbildning. Utbildningen skall ge behörighet till olika ämnen och utbildningsvägar i högskolan.

Nuvarande kvoteringsystem i urvalet mellan behöriga sökande kan med vårt förslag avskaffas. En utförligare redovisning av förslaget återfinns i motion 1982/83: 581. I denna yrkade vi också på att en parlamentarisk utredning skulle tillsättas för att se över hela antagningssystemet. Regeringen har nu tillsatt denna utredning som tagit sig namnet Tillträdesutredningen. I direktiven ingår att utredningen skall behandla bl. a. de

frågor som vi här berört. I utredningsdirektiven ingår också att överväga olika former av viktning av de sökandes betyg. Därvid får det avgöras om, utöver de förändringar av antagningsreglerna som vi ovan förordat, viktning kan ha någon positiv betydelse. I avvaktan på att utredningen skall slutföra sitt arbete avstår vi från att i detta sammanhang lägga konkreta förslag till förändringar av antagningssystemet.

